

ДЕЛО НОВЕМБРА

Хладни и оштри су новембарски дани 1943 г. По кршењима босанским снежно море. Цича стеже и земљу и људе. Сем вучјих чопора, покатад се појави на обзорију црна пруга по које колоне на овом вечито немирном територију.

Фашистичке групације које су контролисале пределе од Пиве до Горњег Вакуфа, уколико се новембар приближавао крајој седмици, све чешће су се сукобљавале са омањим скупинама људи, које као да су изишле из тла. Ниједан од тих није им пао шака.

Из свих крајева Југославије полазиле су ове групе, приближавале се једна другој у Босни и кретале ка једној јединој тачки — Јајце. Били су то људи који ће у невеликој кући тог малог места озаконити тековине своје борбе.

Патње су биле разорне, да би у обичним приликама сломиле не само друге већ и саме њих. Снежном бујици, глади, беспрекидном, исцрпљујућем замору, придруживала се претња германског куршума и усташког ножа. А они су ипак ишли, пробијали су пут кроз заслепујућу кошаву. Јер знали су, да ће у оном граду на Пливи, целом свету објавити закон за који су стотине хиљада њихових земљака жртвовали и жртвоваће се; закон Народне револуције. У таквим тренуцима када човек осећа да он није осамљени појединац, да је он део моћног покрета маса, да он оличава народ; у таквим тренуцима човек губи бригу о своме телу, животу и зна само за једно, за циљ. И баш то им је дало не само готовост за смрт, дало им је још више, снагу да савладају смрт.

Нестала је прошлост, нестале су старе животне разлике између њих у овом епском маршу. Један пред другог гладовали су и сустајали: људи који су свој век проводили у мрачним фабрикама, људи погрбљени од плуга и мотике, људи од пера. Сада су сви они били једно — делегати другог заседања Антифашистичког Већа Народне ослобођења Југославије.

Другу Перунчићу који је у то време био у Санџаку, причали су касније о хрватском делегату Јамброшићу, повернику за народно здравље: „...постарији човек, ненавикнут на напоре, желео је да не изостане и није заостајао иза младина кроз цео ход ка Јајцу. Достигао је Јајце, доживео је да учествује на заседању, али нову Југославију

није доживео; смрт је стигла оронуло тело.“ Иако га данас више нема, он постоји, живи у сећању свих учесника заседања. Његов напор је уграђен у задње напоре људи Југославије ових судбоносних година 1941 — 1944 г.

Без губитка се пробивши кроз окупациску зону, делегати од Горњег Вакуфа иду ослобођеном територијом. Јајце је на домаку...

26-ог новембра отпочело је друго заседање Антифашистичког Већа Народне ослобођења Југославије. У скромној просторији огрнути кокусима, изношеним бундама, капутима, седели су људи разних занимања и година. Многи су тада први пут видели старог — Тита. Био је ту Моша Пијаде, чича Јанко како су га звали, ветеран Партије, уметник и новинар, а сада члан Врховног штаба и један од законодаваца; научник Павле Савић који је лабораториски инструмент заменио пушком, и многи други... Требало је а ко не дословно, а оно фактички, да прогласе и озаконе нову државу. Нову државу? „Браћа“ из Кремља, мрштила су се на све што личи на раскид са монархијом. У Лондону краљевска „влада“. А више свега кукасти крст, иако окрњен, још је притискао Европу. Још се калдрма европских престоница тресла од пруских цокула.

Цео свет, управо господари тог света, били су против АВНОЈ-а — вође сувереног народа. Народ, АВНОЈ, одлучно је да упркос свих огласи и оствари оно што жели. Све чешће чарке биле су сигурни предзнаци VI офанзиве. Темпо рада је био веома убрзан. Делегати су уносили све силе и одушевљење да би постигли вољу сувереног народа.

Много је потресних говора и савршених дискусија било. Учесници и данас са узбуђењем се сећају Титових речи на заседању АВНОЈ-а. Нажалост много од тога остало је незабележено, тако да је детаљна реконструкција веома тешка.

Друго заседање АВНОЈ-а одјекнуло је широм света. Дедијер у дневнику описује какав је франтан утисак био у Каиру код наших емиграната и савезничких политичара и официра. Преко ноћи су предатни политиканти, бескомпромисни душмани Народне револуције, постали одједном пријатељи Дедијера и Милентија Поповића. Одједном су они који су Народнослободилачки покрет без дискусије одбијали да признају за покрет, почели да наговара-

ју Дедијера на разне коалиционе комбинације. А прве речи тешко рањеног Милентија Поповића при сусрету са Дедијером у болници биле су речи о заседању: „Сада смо држава.“

Гласови о претстојећем заседању и његовом току ширили су се и по Санџаку, где су баш тих новембарских дана у дело спровођени принципи АВНОЈ-а.

„Поздрављам Антифашистичко веће народног ослобођења Санџака као Србин — Муслиман, испред Срба муслиманске вероисповести,“ тако је почео говор Муфтија Шећерагић 21 новембра 1943, првог дана остваривања заседања Антифашистичког Већа ослобођења Санџака.

Први пут у историји југословенских муслимана изјавио је један верски муслимански поглавар да припада једној од југословенских нација. Нису то биле празне реченице; Муфтија Шећерагић постао је виђеник и потпретседник АВНОС-а. Френетични аплауз поздравно је његове речи; аплауз делегата и делегаткиња муслиманки које су дошле без зара и фереце. Столењима крваво супротстављени лицемерством њихових тирана, Муслимани и остали становници Санџака нашли су овде свој заједнички језик, језик слободе. Радост и другарство је било утолико веће, што су чланови АВНОС-а, преко дивизијских радиостаница, били стално обавештавани о припремама за АВНОЈ и о његовим напорима. Можемо замислити какав је безмеран утисак оставио на становнике и руководиоце Санџака законодавни проглас о равноправности свих нација и мањина Југославије.

21 новембра почело је заседање. 21 новембар широм је раскрилио будућност пред Санџаком. Већ сутрадан створена је IV санџачка бригада која ће дати удео своје покрајине у борби за ту будућност...

Бранденбуршки пукови форсирано су марширали из Грчке у правцу Санџака. АВНОС је довршио свој рад...

Хитлерове легије су убрзо иза тога заузеле оба места заседања. Али оно што нису могли да заузму, да слома, било је најважније. А то је гениј Народне револуције кога је дело новембра објавило широм света.

АКАДЕМИЈА У ДОМУ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРМИЈЕ У СПОМЕН ИВЕ ЛОЛЕ РИБАРА

У недељу 25 новембра је у Централном дому Југословенске армије одржана свечана академија, посвећена успомени народног хероја Иве Лоле Рибара.

Академији је, поред претставника омладинских организација Београда, Југословенске армије, и осталих масовних организација присуствовао и друг Вељко Влаховић, члан Централног Комитета Комунистичке Партије Југославије.

О раду и животу Иве Лоле Рибара говорио је друг Пуниша Перовић, директор Више партиске школе при ЦК КПЈ. Он је оцртао развојни пут Лоле Рибара од напредног студента до руководиоца СКОЈ-а и омладине Југославије.

У свом даљем излагању друг Перовић је оживео неке своје успомене на Лолу Рибара из студентских дана, износили његове особине као човека, доброг друга и непомирљивог револуционара.

На крају говора истакао је улогу Иве Лоле Рибара у Народној револу-

цији, као члана Врховног штаба Народнослободилачке војске и руководиоца СКОЈ-а и УСАОЈ-а.

После говора друга Перовића приказан је уметнички програм у којем су учествовали чланови Југословенског драмског позоришта и Културно-уметничког друштва које носи име народног хероја Иве Лоле Рибара.

Студенти положили венац на гроб Иве Лоее Рибара

27 новембра у 10 часова пре подне претставници Савеза студената Југославије на Београдском универзитету, положили су венац на гроб народног хероја Лоле Рибара, на Калемегдану.

ВУКСАН БУЛАТОВИЋ:

ЗАКЛЕТВА

Вуксан Булатовић, који је недавно преминуо у двадесетпетој години живота, син је устаничке Јабланице, који се у шеснаестој години одазвао позиву наше Партије и пошао у борбу против фашистичких окупатора. У рату, Булатовић је као борац почео да се бави сликарством. Радећи као сликар, он је настојао да нарази велике историјске тренутке наше Народне револуције и социјалистичке изградње.

Цртеж „Заклетва“ уствари је скица за једну већу композицију.

„МИ ТВРДИМО ДА ЈЕ МИР НЕДЕЉИВ, СВЕСНИ ДА БАШ ОВА ПАРОЛА НАЈВИШЕ ПОГАЂА ДАНАШЊЕ АГРЕСИВНЕ СИЛЕ“.

Почетком септембра 1936 године, састали су се у Женеву омладинци из великог броја земаља на Светски омладински конгрес, ради измене мисли о међународним питањима.

Наш претставник на конгресу био је Лола Рибар. По повратку у земљу, написао је, у смислу закључака Конгреса, чланак „Наши путеви и наши задаци“, који доносимо у изводу.

Широка активност мировних одбора на нашим факултетима и друге разноврсне форме, на којима се београдска студентска омладина мобилисала да брани мир, показују да су студенти на време учили опасност најезде фашизма.

Колико су и данас, осам година после Лолине смрти, истоветне жеље наше омладине за миром, за остварење једне потпуне колективне сигурности! И данас, као и 1936 године, многи говоре о миру, а гомилају армије и цепају међународне уговоре, предлажу међусобне споразуме великих држава, заборављајући намерно да је жеља за миром једнака и код великих и код малих народа. И данас су врло актуелне Лолине речи на Женевском конгресу, да је потпун мир и безбедност једино могуће остварити, ако сви народи без изузетка буду на њему радили.

НАШИ ПУТЕВИ И НАШИ ЗАДАЦИ

Данас, пошто нас већ више од два месеца одвајају од Светског омладинског конгреса, а један два пута дужи период времена од почетне интензивне припреме за њега код нас, од првог буђења и зближавања свију омладинских снага мира и напретка, потребно је осврнути се на нашу акцију и допринети расветљавању многих питања која су од првенственог значаја за њен даљи развој. Јер само онда, ако сви заједно будемо начисто са циљем и карактером борбе коју водимо, а која данас, што се може констатовати после прославе 11 новембра у целој земљи, узима све шири замах међу омладинским масама, само онда, ако сви будемо свесни пута којим идемо, моћи ћемо да конкретизујемо нашу акцију и да успешно решавамо све свакодневне задатке које њен ток поставља пред нас. Повремене документације и информациони бил-

нашња ситуација у свету, кршење међународних обавеза, оружане провокације и интервенција агресивних земаља у другим земљама, као отворено помагање побуњеничких трупа у Шпанији од стране Португалије, Италије и Немачке — једно лудо наоружање и милитаризација — све нам то намеће један одговор.

„Рат је за човека оно што је за жену материнство“ — под том лозинком васпитава се младо поколење у државама које се грозничаво спремају за рат. Милитаризација, наметнуто васпитање, радни логори, беспослица, потпуно укидање сваке слободе — то је данашњица живота омладине у тим земљама. Дакле, уништење свега онога што значи живот омладине, животне радости и могућности слободног развоја, слободне акције за поправку свога положаја. А сутрашњица: блатни ровови, смрт без смисла у пролећу жи-

ганизација које суделују у акцији, појединаца који је воде. Својим сопственим искуством омладина мора сваки дан све више постајати свесна велике истине, изражене у апелу међународне аграрне конференције: да од беде на благостању, од кризе ка друштвеном напретку, ка бољем и племенитијем животу, води једино пут мира. — Јер тек онда када борба за мир буде постала у правом смислу речи свесна борба целе омладине, она ће донети своје плодове.

Друга ствар која је исто толико важна: није довољно само мобилисати омладину за мир као такав, објаснити јој значај историје за њен развој и њену будућност, већ је потребно, пре свега, и кроз читаву ту активност, мобилисати је за један, одређени став према свим проблемима рата или мира, за једну конкретну мировну политику. Треба скинути вео са формуле коју данас заступају сви они који се у свету боре за мир и напредак, принципа који се налазе и у документима Женевског конгреса: колективна безбедност, недељивост мира, поштовање уговора итд. Треба им дати пун садржај који оне уствари имају.

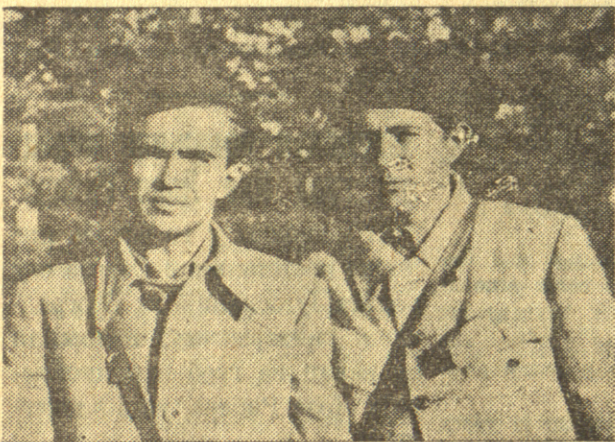
Да, ми смо сви за колективну безбедност: тј. за успостављање таквог међународног реда који ће, у датом тренутку, мобилисати против нападача не само владе свих, а у првом реду демократских земаља, већ и народне масе и омладину целог света, и тиме онемогућити нападачу сваку акцију. А борба за успостављање таквог реда значи већ данас све ширу мобилизацију омладинских маса, за мир, све чвршћи фронт мира, онемогућавање унапред евентуалне нападачу свакога изгледа на успех, његово изоловање.

„Ми тврдимо даје да је мир недељив или да га неће бити, свесни чињенице да баш ова парола највише погађа данашње агресивне силе, које покушавају свугде у свету да „осигурањем мира“ у једној зони добију за извесно време одрешене руке у другој, како би после тим лакше, могли обрачунати с онима који су се дали преварити и изоловати за љубав једне привремене и илузорне „неутралности“. И, напокон, ми смо за поштовање уговора, сматрајући да би енергичан став противу кршења истих најбоље осигурао пут ка колективној безбедности и онемогућили агресивним државама јачање њиховог положаја.

„Јер борба за мир — и по томе се разликујемо највише од свих лажних и наивних пацифиста — не значи никако неку илузорну „неутралност“, нити слабишко попуштање проузроковачима рата: она значи енергичан и доследан став, тешку борбу, која по неки пут, захтева и одбрану мира оружјем у руци.

Ко хоће данас мир, мора хтети средства за његово очување, и признити све жртве у борби за њега. Једино на тај начин моћи ће се онемогућити нови рат пре него сама катастрофа буде наступила. Једино је то права политика мира, политика за коју се данас залажу не само владе демократских земаља, већ и радне масе целог света и данашње младо поколење. Свака друга политика у данашњем тренутку иде директно у корист изазивача рата.

ИВО И. РИБАР

Милован Ђилас и Иво Лола Рибар из дана Народно-ослободилачке борбе.

тени нашег секретаријата имају да служе првенствено том циљу: овај први напис нека буде први прилог расветљавању извесних питања и постављању наших стварних задатака, нека врста основе за даљу дискусију.

Борба против рата — то је несумњиво један део опште борбе младог поколења за срећнију и слободнију будућност. То је јасно. Па ипак нема теже ствари него знати заиста повезати ту борбу са свакодневним животом и тежњама омладине, дати јој, дакле, један пун, конкретни карактер без кога она неће имати правог садржаја и успеха.

Тај недостатак конкретизације запажен је нарочито код нас у Србији у току ове акције. Грешке које су ту учињене доводе многе наше пријатеље у заблуду када буду стављени пред питање: како је и зашто борба омладине за мир повезана са њеном општом борбом? Није ли у данашњим околностима та борба за мир, тј. сам Женевски конгрес напокон, један луксуз, једна апстрактна акција у поређењу са свакодневном борбом младих за опстанак и побољшање материјалних и културних услова њиховога живота?

Да, положај омладине, како радничке и сељачке, тако и интелектуалне, толико је тежак; њене се снаге троше немилице у борби за опстанак и побољшање њеног свакодневног живота; али се сада поставља питање: под каквим околностима може омладина очекивати успех ове своје борбе? Да ли њена будућност лежи у рату или у мирном развоју? Од одговора на ово питање зависи правилно схватање борбе за мир. А да-

вота, заједничке раке, уништење стваралачких снага читавог једног поколења. То доноси омладини рат, овакав јој живот доноси припреме за њега.

Управо зато што младо поколење хоће да живи да би стварало, да би радило и борило се, да би освојило бољи живот за себе и човечанство, а свесно чињенице да је његов живот у земљама које су сада поборници мира ипак много бољи и сносљивији, — оно је противник рата, оно данас у тренуцима ратне опасности своју снагу окреће борби противу рата, која је као што смо видели, истовремено борба за његов живот и бољу будућност. А данашњи положај у свету показао је омладини и пут којим треба ићи, дао јој је оружје њене борбе: јединство омладине целог света и свих правца, моћан фронт младог поколења за мир. Женевски светски омладински конгрес за мир ударио је темеље сарадњи: он је дао омладини, први пут у историји, не само осећање снаге коју јој даје њено јединство, већ — ма колико он минималан могао изгледати — заједнички позитиван програм за антиратну борбу младог поколења.

То су ствари које су по себи јасне и разумљиве, али које треба не само објаснити свој омладини, већ јој створити могућност да се она сама учествовањем у акцији, о њима увери. Само на тај начин мировни покрет омладине, данас главна заједничка акција младог поколења Југославије, добиће свој специфичан значај и своју предност и снагу. Рад на томе је прва дужност одбора који су већ формиран, ор-

НАШ ДАР РЕПУБЛИЦИ

На свим факултетима у Београду за десет месеци ове године дипломирао је 2100 студената. Две хиљаде и сто високо образованих људи отишло је из наших слушаоница у народ на извршење задатака привреде, на дужности здравственог и просветног просвећивања. Дипломци су се одвојили од нас као формиранни људи којима је факултет дао све што је могао дати. Нема сумње да ће они, носећи у себи успомене на дане проведене на студијама, вратити свој дуг друштву.

Другови дипломци, нека вам је срећно!

Дипломирао је прва послератна генерација лекара и фармацеута. Болнице и амбуланте из најудаљенијих места у Македонији, Космету, у Босни и Херцеговини, институту и клинике примили су 361 дипломираног студента медицине. Међу првима је завршио и отишао у Дебар Јонче Недељковски. Среска амбуланта сада има једног од најбољих у првој послератној генерацији медицинара. За њим су пошли у Македонију Филдшевски Петар, Донела Васка, Трајко Орушев и многи други.

Поповић Драгослав. Дипломирао је на Електротехничком факултету. Говори два језика. Познаје и служи се добро стенографијом. Његова просечна оцена из свих испита је 9.33. Летос је био на стручној пракси у Немачкој. Сада ради у једном нашем институту. Sprema се да ускоро пође у Холандију на научно путовање.

Са факултета Београдског универзитета отишло је стотине и стотине дипломирао у установе, предузећа и школе: са Филозофског 191 дипломирани студент, са Правног 250, са Економског 388, са Пољопривредног 199 — укупно 1351 дипломац завршио је студије и отпослан са Београдског универзитета у све крајеве земље.

На мантилу овог младина извезено је „др Михајло Чмеришки“. И он је из прве послератне генерације медицинара. Један је од најбољих. Сада је на стажу на Другој интерној клиници. За годину дана ће са богатом праксом поћи у провинцију.

На слици је Богосав Ковачевић. Студенти су му дали надимак „Учо“. Дипломирао је у септембру на педагошкој групи са просечном оценом 9,5. Свој дипломски рад „Развитак радних школа у Србији“ сјајно је одбрано.

Мишу Килибарду скоро сви медицинари познају. Он је секретар партиског комитета на МВШ. Дипломирао је ове године. Налази се у првенственој служби у једном хигијенском заводу на специјализацији.

Ево и нових инжењера за нашу привреду. Триста и осамдесет осам инжењера разних струка отишло је на градилишта, у електроцентралне, заводе, у институте и лабораторије. У дугом низу поређана су имена најбољих: машиници — Стојановић Марко, Џоџо Борислав, Делеон Ели, Радосављевић Љубодраг; електро-техничари — Стојановић Илија, Куртовић Хуснија, Ракић Миодраг; технолози — Лилер Милана, Гал Иван, Деспић Александар; рудари — Сибиновић Момчило и многи други.

НОВИ КОМИТЕТ КПС НА ТЕХНИЧКОЈ ВЕЛИКОЈ ШКОЛИ

Богдановић Јова, Бољанац Чедомир, Васић Анка, Вукотић Милана, Гарић Будимир, Живковић Нада, Кастратовић Владимир, Костић Чедомир, Крунић Живојин, Малић Драгомир, Марковић Лука, Мартиновић Урош, Недељ Милан, Николић Милош, Османовић Муриш, Петровић Бора, Поповић Слободан, Раденковић Драгољуб, Ристић Јован, Селимић Нецад, Тешић Борђе, Церковић Предраг и Чкречић Душан.

Свечана академија у Физичкој сали

29 новембра у 10,30 часова студенти и наставници Београдског универзитета и великих школа одржаће у Физичкој сали Природно-математичког факултета свечану академију посвећену десетогодишњици Народне револуције. О значају 29 новембра одржаће реферат ректор Медицинске велике школе проф. др. Коча Тодоровић.

„Уместо на Музичку, отишла сам на Позоришну академију...“

Разговор са Миленом Врсајков, носиоцем главне улоге у нашем новом филму „СВИ НА МОРЕ“.

Миlena Врсајков, студент III године Позоришне академије позната је нашој публици из филма „Баконџа Фра Брне“. Све до доласка на Позоришну академију Миlena се интензивно бавила музиком. Свирала је клавир, школовала глас и била чврсто решена да се њој и посвети.

— Пре три године, каже Миlena, нисам ни помишљала да ћу икад постати глумица. Обожавала сам музику. Али један непредвиђени догађај, једна ситуација, сасвим је проријентисала моје тежње. Ја се не жалим, можда је боље овако. Коначно, ја ћу остати уметница: пијанисткиња, певачица или глумица — можда и није битно.

— Који је то догађај који Вас је довео на Позоришну академију?

— Рекла сам већ — ситуација. Желела сам да се упишем на Музичку академију. За тај испит сам морала да радим преко целог лета. Моја наставница, међутим, није могла да ми даје часове. Чинило ми се да је најпаметније да одем на Позоришну академију.

У Милену Врсајков изгубили смо пијанисткињу, али смо добили талентовану филмску уметницу. Игра двадесетогодишње девојке у „Баконџа Фра Брне“ и поверавање главне улоге у филму „Сви на море“ претставља више него добар почетак.

О филму „Сви на море“, а и о својој улози, Миlena говори са

много оптимизма. — Сценарио је врло добар — каже она — и знајући да је то углавном био недостатак наших досадашњих филмова, можемо доста да очекујемо. Чињеница да је „Сви на море“ наша прва филмска ревија, обећава да ће то бити, ако не добар, а оно интересантан први филм такве врсте у нашој земљи. Много о њему не може да се каже, јер су снимања почела тек пре два месеца.

— Моја улога је врло захвална. Сценарио ме ниуколико не спутава да остварим једну успешну ревију.

— Шта мислите о Вашем партнеру — Милану Пузићу?

— Задовољна сам, иако, из разлога који сам малопре рекла, још не могу много да кажем.

— Да ли мислите да се посветите филму? Публици сте досада познати само као филмска глумица, иако студирате позоришну глуму.

— Мислим да се посветим позоришту иако то не зависи много од мене. Према почетку изгледа да ћу да будем филмска глумица. Кад смо већ код тога, чини ми се да је много теже глумити на филму. За то можете да нађете потврду и у нашем позоришном и филмском животу. Глума многих наших позоришних уметница на позорници не може ни да се упореди са оном на филму. Можда се ту ради о специјалном таленту за филм, али чини ми се да филмска глумица поред свих квалитета добре позоришне глумице треба да има још неке друге квалификације.

— Шта мислите о Вашем даљем уметничком раду?

— Ја сам, као човек, оптимиста, — одговорила је Миlena Врсајков смејећи се. Слободан СЕЛЕНИЋ

Јапански филм данас

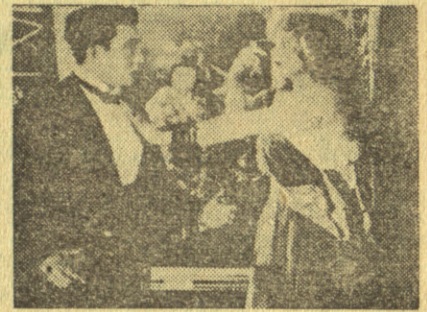
Непосредно после рата јапанска филмска индустрија поплавена америчким музичким ревијама проживела је период у коме је амерички филм био највећи узор. Сада је то већ прошлост која није дала нарочите резултате и јапански филм се враћа својим традицијама. Али, амерички утицај се задржао још у великој мери у продукцији криминалних филмова. Огроман део тих криминалних филмова потпуно је одвојен од јапанског живота. У њима се приказује гангстер америчког стила потпуно туђ своје јапанском двојнику из стварног живота. Недавно је, међутим, снимљено неколико интересантних филмова тога жанра као „Харуканари Хаха но Куни“ (Далеко је мајка домовина), у коме главну улогу тумачи Сесује Хајакава, „Скиандру“ (Скандал) и „Ма но Огаон“ (Баволово злато).

Овај последњи је имитација „Блага Сиера Мадре“, савесно направљен, са измењеним местима радње и ликовима који одговарају јапанском карактеру и амбијенту.

Други утицај, конкурентски мање опасан, врши се кроз адаптације европских романа на јапански амбијент. „Фукапу“ је прерада Толстојевог „Васкрсења“ са неколико верних и типичних сцена из живота ни-

Сцена из филма „Врт мучења“.

Сесу Хајакава у једном од првих својих филмова

са две најпопуларније јапанске звезде Кикује Танаком и Кеи Уехаром; једна сестра одабира класичан начин јапанског живота а друга живот новог Јапана. На исту тему направљено је и неколико комедија од којих је „Јама но Канати ни“ (Иза планина), најбоља. У њој је дата слика живота јапанске омладине. (Као и многи јапански филмови који се снимају по роману и овај је у два дела; други део филма приказује се у истом биоскопу идуће недеље).

Јапански филмски критичари оценили су „Соногоно Хаккиносу но Кодомотак“ (Деца кошнице) за најбољи послератни јапански филм. Јунак филма је мали дечко који не уме да се снађе у животу и који после многих тешкоћа почиње да живи нормалним животом у једном прихватилишту за ратну сирочад. Режијер, Хироси Шимицу, употребио је много аматерских глумаца, правећи филм у стилу „Чистача ципела“. Његов успех је довео до безброј имитација. Други проблеми ратног и поратног живота, рехабилитација једног бившег војника, дезертери, страхоте рата у дунгли, често су коришћени у филмовима.

Данас је јапанска филмска производња концентрисана у рукама шест компанија, од којих су три настале после рата. Најпознатија је Шинотохо компанија. Студија су снабдевана старом али одличном опремом. Већи нео студиа се налази око Токија. Компанија Шинотохо производи око педесет филмова годишње, а остале компаније просечно по тридесет. Просечна цена филма се креће између 12.000 и 18.000 енглеских фунти. Романи су главни извор јапанских сценарија. Компанија Фуџи има монопол за снабдевање траком и недавно је произвела колорну траку.

Сама индустрија преживљава данас кризу због високих цена и недовољне посете биоскопима. То још погоршава страна конкуренција. Прошле године у Јапану је приказано преко 150 страних филмова: 90 америчких, 31 француски, 23 британска, 3 руска, 3 италијанска, 1 аустралијанска. Јапанци су у истој години произвели 172 филма, али су сви изгледали да ће ове године производња опати.

Што се тиче међународног тржишта, компаније се залажу нарочито да заинтересују страну публику, јер већ имају посла са ривалством на домаћем тржишту. Али филм „Јадници“ (који су откупили Американци и Французи), може лако да постане прелудија за будућност јапанског филма у Европи и Америци.

Ц. Ј. А.

ФИЛМСКЕ ВЕСТИ

Поводом смрти Луја Жувеа, удружење „Италифрансофилм“ приказало је низ негових филмова „Повратак“, „Љубавници су сами на свету“, „Између 11 часова и поноћи“, „Историја једне љубави“, који су нађени на ордачан пријем публике.

Већ су за нашу земљу откупљена три филма најновије америчке продукције. Први је „Невестин отац“, са популарним Спенсером Трајсијем у главној улози, други је колор-филм „Нешоћења“ са Гари Кулером. Овај други филм обрађује тему из живота насељеника у Америци. Режијер је чувена Сесил Б. де Мил (која смо у евидентној улози гледали у филму „Булевар сунчевог залазака“).

У трећем филму главну улогу игра Мир на Лој, која ће, како изгледа, ускоро напустити филм и посветити се политици. Партнер јој је омладин Квјдтон Веб (Мистер Белведер). Филм носи назив „Туче је јединице“.

Кронинови романи на филму

је да је сама компанија енергично инсистирала да улогу др Мансона у „Цитадела“ игра баш Роберт Донат, вероватно због притиска Крониновог који је то сам захтевао. Улогу докторове жене — Кристин — тумачила је Розалинд Расел, а Режијер је један од ветерана америчког филма Кинг Видор.

Пошто је први филм доживео велики успех, прешло се на даље филмовање Кронинових дела. Али сада су снимали сами Енглези. Филмска реализација Крониновог најбољег дела — „Звезде гледају с неба“ — поверена је Каролу Риду, који се тада већ био прочуо својим ранијим остварењима. Због велике обимности романа, морало се прићи брижљивој преради, али је ипак дошло до отступања од Кронинове концепције. Наиме, у роману се Давид после узалудне борбе враћа исцрпљен у окове старог живота, док је на филму покушано да се да нека светлија перспектива, али је она услед логичног драмског тока, исконструисана и бледа. Али су зато глумци били на висини. Маргарет Локвуд (Цен), једна од најбољих енглеских глумица; затим Мајкел Редгре (Давид), који је тада био на почетку глумачке каријере (данас је један од најбољих енглеских глумаца — прошле године добио је на Бијеналу у Венецији прву награду за улогу у филму „Браунингова верзија“). Лик Давидовог оца, Роберта

Фендика, упечатљиво и сугестивно дао је Емлајн Вилијамс.

Трећи филмовани Кронинов роман је „Кључев краљевства“. Он је уствари узбудљива и вешто вођена прича о драматичним доживљајима Патера Франциса, човека који има хуману мисију у земљи измороној глађу и грађанским ратовима, у Кини. Акција филма је у целини у средсређена на самопрегоран рад Патера Франциса, који у грађанском рату између побуњеника и владиних трупа „извршава своју дужност“ — негује рањенике.

Џон М. Стал, редитељ пун сензибилности, успео је да оствари овај филм са константном аутентичнош-

ћу и реализмом. Али треба приметити да овај филм има јаку религиозну ноту. Имена глумаца нису нашој публици много позната, али у иностранству уживају велику репутацију. Грегори Пек, један од најмлађих талентованих холивудских глумаца, дао је лик Патера Франциса са пуно мушкости и великом искреношћу. Затим Томас Мичел, један од старијих глумаца (видели смо га у „Поштанским колимма“), у улози доктора, и сер Седрик Хардвик, кога смо недавно гледали у филму „Млади Винслоу“.

Сви ови филмови постигли су код публике велики успех, а вредни су и као самостална велика дела. За то велику заслугу има извршни Кронинов текст.

Кронин

Велики успех Кронинових романа заинтересовао је филмске продуценте, који су мислили да ће бити „добар посао“ снимати филмове по Крониновим делима.

Прво је адаптирана „Цитадела“. Филм је снимало предузеће М.Г.М., и да би наводно „што више филм приближили духу романа“ — почели су снимања на тлу Велике Британије. Ангажовани су чак и британски глумци. Роберт Донат — коме је ово био први велики филм. (Он је одмах после овога добио ангажман за снимање у Холивуду, где је ускоро завршио свој највећи филм за који је добио „Оскара“ — „Збогом, мистер Чипс“). Интересантно

НОВЕ НЊИГЕ

РАСНА ПИТАЊА ПРЕД МОДЕРНОМ НАУКОМ

У издању УНЕСКО-а изашло је неколико књига о проблему раса и о њиховом пореклу уопште. Под заједничким именом „Расна питања пред модерном науком“ изашле су три брошуре: „Раса и цивилизација“ од Мишела Леирија, „Порекло предрасуда“ од Арнолда М. Роса, америчког социолога и „Расистички митови“ од Жана Кома, професора антропологије у Мексику. Аутор прве студије Ми-

шел Леири је познати француски антрополог и историчар, који се још и раније, пре рата, супротстављао фашистичким теоријама о вишој германској раси. И рад Арнолда Роса је од интереса, јер указује на генезу расистичких предрасуда код људи. Трећи рад, Жана Кома, писан је више са полемичким претензијама, али у сваком случају и он задире дубоко у проблеме које проучава антропологија.

ДВОБОЈ

Недавно је њујоршки балет приказао „Двобој“, балет од америчког кореографа Вилјема Далара у новој верзији, уз суделовање чланова француског балетског ансамбла. Ова група ускоро полази на велику турнеју по Енглеској где ће суделовати у појединим операма и драмама, а даваће и самосталне претставе.

„ЗВЕЗДА“ БРАНИ КУП

Динамо, Партизан и Хајдук боре се за њега

Завршена је и осмина финала Фудбалског купа Југославије — нашег највећег такмичења за пехар маршала Тита. Као и ранијих година и овог пута је број учесника био велик тако да пласирања појединих клубова у осмину финала и четврт финале претставља велики успех. Ово тим пре што су борбе у Купу елиминаторне, а успех мање познатих екипа да се пласирају у завршним такмичењима међу најбољима, заиста је прави подвиг.

Хиљаде љубитеља фудбала сећају се многобројних изненађења из прошлих година. Непозната друштва су неочекивано побеђивала фаворите. У четврт финалу и полуфиналу гледали смо непознатог „Бакша“ (Пљевља) крушевачког „Напретка“, varaјдинског „Текстилца“, „Партизана“ и његовог претходника „Будућност“ која је 1949 усред Сплита резултатом 2:0 елиминисала „Хајдука“.

И овогодишњи сусрети су показали да се Фудбалски куп Југославије може заиста назвати такмичењем многобројних изненађења. Ко је могао поверовати да ће београдски „Плани“ у првом сусрету бити поражени у Бачкој Паланци 0:1 или да ће „Борац“ (Загреб) изгубити од „Наприједа“ (Сисак). Међутим, то се десило. И даље, у првим сусретима испали су чланови Друге лиге „Будућност“, „Раднички“ и други. У другом колу, поред осталих, елиминисани су „Вардар“ и „Спартак“ и то први од младе екипе БСК-а, а други од мало познатог „Јединства“ из Бачке Тополе.

Фудбалски рекорди Купа

Сви спортови имају своје рекорде. Сваки на свој начин. У атлетици делни секунде одлучују пласман. У пливању такође. Код кошарке — кошеви, бокса — рунде итд. Али и у фудбалу постоје рекорди: број одиграних утакмица, број датих голова, освојених првенстава и Купа, гостовања и сл.

Интересантан је рекорд Беле Палфија, халфа „Црвене звезде“. Његов рекорд је јединствен код нас а можда и ван граница наше земље. У досадашњим такмичењима за Куп, Палфи је играо на све четири финалне утакмице и то у екипама које су освојиле куп: 1947 „Партизан“ и наредних година „Црвена звезда“. Иначе, увек је био један од најбољих у тиму. Ево оцена његове игре:

1947 — „Партизан“ — „Наша крила“ 2:0. „Један од најбољих на терену био је Палфи...“

1948 — „Црвена звезда“ — „Партизан“ 2:0. „Палфи је јуче одиграо своју најбољу утакмицу. Стгао је свуда и деловно веома корисне допте. Његове техничке способности потпуно су дошле до изражаја.“

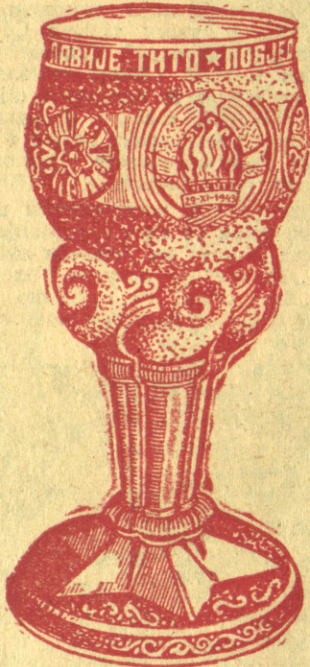

Стјепан Бобек

1949 — „Црвена звезда“ — „Наша крила“ 3:0. „За добру игру „Звезде“ најбољу заслугу имају халфови Палфи и Бјелић, који су били главни покретачи свих напада свога тима.“

1950 — „Црвена звезда“ — „Динамо“ 3:0. „Ни у једном тиму није било слабијих места. Истипали су се Палфи и Хорват, који су били јунаци утакмице, нарочито Палфи који је потврдио одличну форму са полуфиналне утакмице са „Партизаном“...“

Стјепан Бобек, најбољи играч „Партизана“ такође држи неколико рекорда. Поред тога што држи два рекорда у своме клубу (одиграо је највећи број утакмица и постигао највише голова), Бобек је претпрошле недеље поставио рекорд у броју датих голова у сусретима за Куп. На утакмици са „Сагоном“ (Б. Петровац) савладао је противничког голмана осам пута. Иначе 1947 г., у такмичењима државног првенства Бобек је поставио још један свој рекорд и то у броју постигнутих голова. У сусрету „Партизан“ — „14 октобар“ Нишлије су водиле са 1:0. Бобек је тада постигао 2 гола и Боба Михајловић 1, да би после 3:1 седам пута узаостопце приморао голмана да извади лопту из мреже.

„Звезда“ брани Куп

Троструки победник пехара маршала Тита брани Куп. „Динамо“, „Партизан“ и „Хајдук“, с обзиром да у недељним сусретима важе као фаворити, бориће се у полуфиналним утакмицама. Но, и даља изненађења нису немогућа. Мало је требало да да у недељу отпадне и „Динамо“ и „Хајдук“. Мостарци су у Загребу пружили снажан отпор — 1:1, те су испали тек после продужења и то жребом. Ако Загребчане није послужила срећа 1948 г. када су у сусрету „Партизан“ — „Динамо“ 3:3 испали жребом, то су ето доживели овог пута. „Мајстор с мора“ једва је савладао борбу младу екипу БСК-а, која је пропустила прилику да забележи још један успех.

Четврт-финалне утакмице се играју у недељу. Фаворити су чланови „велике четворке“. Победе ли, имаћемо још неколико окршаја водећих. Према приказаним играма, Бобекова чета је изгледа у најбољој форми. За „Хајдука“ и „Динама“ то се не би могло рећи. „Црвена звезда“ као и раније игра у променљивој форми. Али, овог пута брани Куп! Жели ли нов успех мора се заложити више, можда више него што је показала у бурном финалу државног првенства.

Сл. ШИНДОЛИЋ

Укршћене речи

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1					5	6				
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										

Водоравно: 1. Врста музичке композиције — отоман 2. Места у којима је одржано прво и друго заседање АВНОЈ-а 3. Јужно воће — немачки научник, физиолог, психолог идеалистичког правца (1832—1920) — мађарско мушко име 4. Материја опасна по живот — утлач све 5. Дело, посао (немачки) — титула турских владара 6. Обрнуто: град у Истри (2 п.) — амерички новинар, творца „Веровали или не“ 7. Није војном 8. Врста поврха — катафалк 9. Лењина — потпуно униште 10. Високо претставничко тело које изражава и гарантује равноправност народа ФНРЈ 11. Стара мера за тежину — пентаура (се) — добија на мајсторски кандидат у шаху 12. Упитна речна (латин.) — витеза — 14 и 1 слово азбуке 13. Мушко име (обрнуто) — припада Ани.

Усправно: 1. Прва етапа нашег економског развојта после рата — безбедност, једноличност 2. Име наше балетске уметнице (Млакар) — једноремено звучане првог и трећег тона — доктор 3. Увезан — три, уста сугласника — потсмелан назив поза који споро иде — самогласник 4. Спраз до краја народни херој погинуо на Сутјесци 5. Дашак ветра — припадник лугајућег племена — француско женско име 6. Скраћени назив нашег ногометног савеза пре рата — испушта дивље крике — део чизама 7. Осиромашени римски патрициј и покретач завере за добијање конзулског положаја (у нал. а = и) (Цицерон га је напао у својим говорима) — индустријски базен у Зап. Европи (2 п.) 8. Увизик — ћути! (ономатоп.) — скроз нецрпан, детаљан 9. Улица (мађарски) — карактеристично дрво топлотних клима — у даљини (руски) 10. Ренесансни уметник, вајар, златар (Бенвенуто) — ствара.

Досадашњи победници

Били су „Партизан“ 1947 и „Црвена звезда“ 1948, 1949 и 1950. Да вас потсетимо у каквим су саставима играли носиоци пехара друга Тита:

„ПАРТИЗАН“ 1947: Шотарић, Брозина, Чолић, Палфи, Јовановић, Атанацковић, Михајловић, Бобек, Језеркић, Радуловић, Симоновић.

„ЦРВЕНА ЗВЕЗДА“ 1948: Мркушић, Станковић, Дракулић, Талић, Ђурђевић, Бајић, Ноквић, Митић, Томашевић, Палфи, Вукосављевић. Голове су постигли Вукосављевић 2 и Митић.

„ЦРВЕНА ЗВЕЗДА“ 1949: Мркушић, Станковић, Катанић, Палфи, Ђурђевић, Бајић, Огњанов, Митић, Томашевић, Такач, Вукосављевић, Голгетери: Огњанов, Такач, Томашевић.

„ЦРВЕНА ЗВЕЗДА“ 1950: Мркушић, Дискавић, Звекановић, Палфи, Ђурђевић, Бајић, Огњанов, Митић, Томашевић, Златковић, Вукосављевић, Голгетери: Вукосављевић, Огњанов и Томашевић.

Две незаборавне утакмице 3:0

„Црвена звезда“ је са резултатом 3:0 у финалним сусретима два пута освојила пехар маршала Тита. Први пут 1948 када је по врло тешком и благијавом терену пружила до тада једну од својих најбољих партија. Савладао је одличног „Партизана“.

Била је то велика игра, незабораван сусрет. А крај утакмице — њега ће се увек сећати београдски навијачи. Ево шта смо тада писали:

„Тек што се завршила утакмица и играчи прилазили столу на коме је лежао пехар — дар маршала Тита, — а преко стадиона, и са трибина и са стајања, хитају симпатизери „Црвене звезде“ да потану своје љубимце, стисну им руку, задивљено, из близа гледају. Њих ништа не може да задржи. Заборављају за тренутак, на пропис, на штету коју наносе играцима. И када је Митић као капитен тима, примио пехар и, убуђен, покушао да преко микрофона изрази радосна осећања својих другова, — њихов број је премашно хиљаде...“

Играчи „Црвене звезде“ трче победнички круг. Хиљаде највернијих навијача заједно са њима. Није ни тешко.

Обе недеље

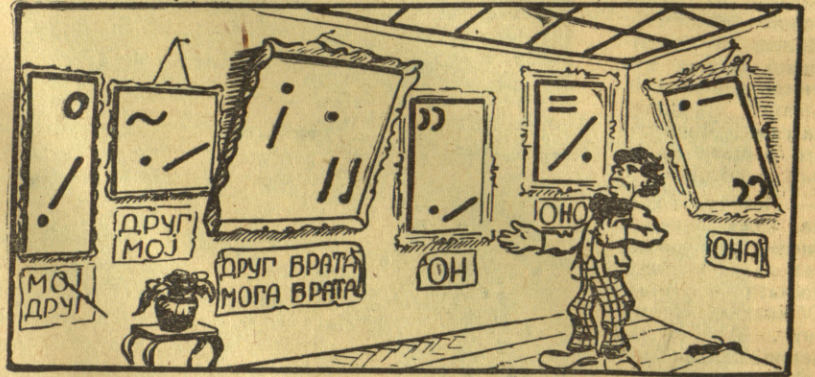
Београд:
„Црвена звезда“ — „Металац“ (3)
„Партизан“ — „Војводина“
Сплит:
„Хајдук“ — „Пролетер“ (0)
Зрењанин:
„Пролетер“ — „Динамо“ (3)

не смета што се леђљиво блато хвата до колена. Радост победника деле и симпатизери. Као да желе играчима да дају до знања: У нама ћете увек имати подршку. Од данас нарочито. Обавеза коју је Митић, у име играча „Црвене звезде“ дао, управо је баш таква: „Црвена звезда“ ће се борити да фискул-

Хумор

НЕКОЛИКО МИСЛИ и импресија

поводом прве пролећне изложбе Пенелопија Перића

СОЦИЈАЛНЕ ТЕМЕ

Ова прва пролећна изложба, која је због недостатка просторија отворена са малим закашњењем, велим, ова изложба Пенелопија Перића и поред извесних својих слабости, о којима ће на овом месту бити речи само узгред, — ова изложба и поред већ поменутих слабости, које су лако схватљиве поготову када се зна да их је створио један млади сликар који међу нама живи и, ето, дела скромно и упорно без велике буке и галаме, — значи корак напред, значи извесно освежење и о. тргивавање од устаљених, застарелих и већ преживелих шаблонизираних и манирираних сликарских форми, које више не одговарају развоју нашег живота уопште и сликарског живота напосе.

Оно што сваког, али баш сваког, па и најнеупућенијег посетиоца ове изложбе импресионира до саме сржи, јесте свестрани и разноврсни таленат сликара са дискретно наглашеним еруптивним емоцијама које се нарочито манифестују у сликама: Бурек, Сета и Купо-продаја некретнина. Његова склоност ка церебрално-интелектуалним медитацијама добила је свој најјугунији и најсочнији израз у слици „3 пише ратквике“ на којој је он невероватно једноставним изражајним средствима своје колористичне геме дао тако савршено, јасну и убедљиву пуноћу облика, која се може још једино видети на арабескама старих Инка.

Ваља још поменути ингениозно дат портрет „Друг брата мога брата“, на коме се осећа перманентно вибрирање сликаревог афективног и менталног стања и сва устрепталост истанчаног му укуса, што није слу-

чај са неким другим његовим сликама (Ведрина, Шаргарепа, Она).

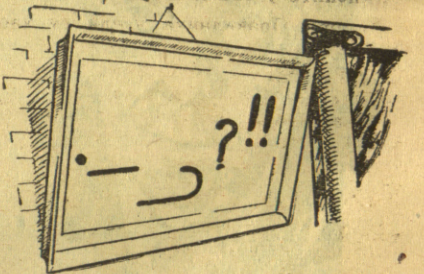
За сваку је похвалу сликарев труд да своју изложбу уреди по темама и да тиме унесе новину у наш уметнички живот, а посетиоцима пружи сигурне оријентационе позиције при разгледању изложбе.

Али, да кажемо нешто и о негативним странама уметниковим, којих ипстина нема много и од којих ћемо овде поменути само једну. Највећа мана младог сликара је извесна несхватљива уметничка разбарушеност и алкавост у опремању слика, те му с тога рамови на њима нису увек онакви какви треба да буду.

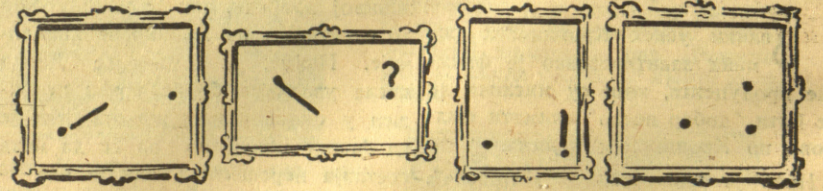
И на крају: загрлимо братски искрено и другарски снажно младог уметника који је стао на пут славодобитности и честитајмо му на показаном успеху.

Н. З. Врц.

КУПО-ПРОДАЈА НЕКРЕТНИНА

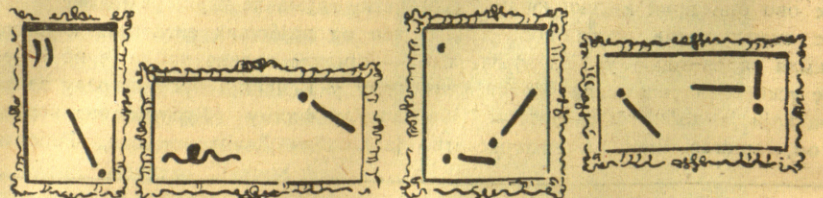

РАСПОЛОЖЕЊА

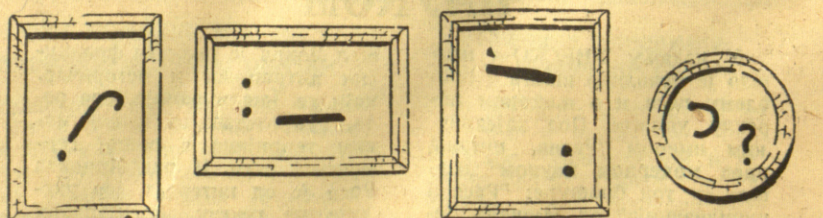
1. ТУГА 2. РАДОСТ 3. СЕТА 4. БЕ ДРИНА

РАЗНО

1. МОТИВ СА САВЕ 2. СУТОН 3. ПРАСКОЗОРЈЕ 4. ЗАНОС

НАТИРМОРТИ

1. ШАРГАРЕПА 2. ТРИ ДИШЛЕ РОТКВИЦЕ 3. ЧОКОЛАДНИ ФОНДАН 4. БУРЕК

ДА СЕ ЧУЈЕ И НАШЕ МИШЉЕЊЕ

Ових дана је Удружење студената права организовало две дискусије о новом режиму студија на Правном факултету. У дискусијама су поред г. декана и неколико наставника, узели учешће и одлични студенти нашег факултета.

Можда би било много боље и ефикасније да су ове дискусије одржаване раније. Овако, студенти су само пажљиво саслушали образложење новог правилника и изложили своје мишљење, не наилазећи на разумевање ни по једној спорној тачки.

Пракса у нашој земљи говори да ни једна важнија промена није извршена у економској и друштвеној структури земље, без детаљне анализе постојећих услова и без широке дискусије одредаба у нацрту. Па зар су студенти права збиља недорасли да дискутују о одредбама које се за њих доносе још у нацрту? Коликко би ова Уредба о режиму студија била конструктивнија да је дата студентима на дискусију нешто раније, уместо што је оформљена, завршена и одобрена у Савету овог факултета а нама предата као завршена ствар.

Да ли треба укинути јануарски испитни рок

Одмах у почетку дискусије издвојила су се два питања, око којих се кретао даљи ток дискусије. Прво питање се односило на укидање јануарског испитног рока, а друго на групни систем полагања.

Члан 12 Правилника уводи два испитна рока: јунски и септембарски. Студенти који у ова два рока не положе све испите, не могу уписати наредну годину. Господин декан је опширно, на приступачан начин, образложио садржину и циљ ове одредбе. Савет Правног факултета желео је на тај начин да обезбеди систематско изучавање предмета у току целе школске године. Студенти ће бити обавезни (иако то у Правилнику не стоји) да редовно похађају и прате предавање и тако ће на самом предавању савладати добар део материјала за претстојеће испите. Савет је дубоко убеђен да просечан студент може положити све испите у ова два рока.

Аутори Правилника узели су као руководећи мотив за овакав режим студија одлуке III пленума ЦК КПЈ о задацима у школству. Тежећи ка спровођењу у живот поменутих одлука, Савет Правног факултета је мишљења да ће укидање јануарског рока допринети не само учвршћењу режима студија већ и подизању квалитета студија.

И ми смо одлуком III пленума ЦК КПЈ примили као своје; и ми смо против нерадника и ленштина, и доказали смо да се боримо за бољи квалитет студија. Али се не слажемо да ће се квалитет подићи само правилницима и уредбама које нису резултат постојеће стварности. Не поричемо овде дугогодишње искуство комисија које су састављале, али смо и за то да се макар консултujemo. Да се није довољно водило рачуна о постојећем стању, може нам послужити као пример прва година. Сви студенти су обавезни да пријаве све испите групе у јунском року. Како организовати и спровести савесно испитивање 1800 студената прве године за месец дана, ако се зна да је бар за већину наставника дневни капацитет испитивања 30 кандидата. Како се овде може говорити о квалитету и ко може савесно и мирно да обори студента са пет минута летимичног испитивања?

Да ли је могуће са условима у којима се сада налази Правни факултет извршити овај нагли скок? Квалитет студија се неће подићи само укидањем јануарског испитног рока. Потребно је пре свега подићи квалитет предавања, извршити темељно анализу програма и на тај начин одбацили све оно што је у појединим предметима сувишно. По овим питањима је Савет факултета нешто учинио, али још не довољно. Наша предавања још увек пате од преопширности, студенти су претрпни неким мање важним детаљима које морају да памте, или боље рећи уче напамет. Питање кадрова још није у потпуности решено. Уџбеника нема довољно, а на неким предметима их нема уопште. Има наставника који издају своје уџбенике на неколико дана пред испит, тако да су студенти још увек принуђени да се служе скриптама и кампањским нацином учења. Просторија још увек нема довољно да би се настава и рад научних група несметано одвијали. То су, као и низ других чињеница, елементи који говоре да се о, сновно питање студија на Правном

факултету неће решити укидањем јануарског испитног рока.

Нови режим студија не предвиђа понављање године. Но ако детаљније проучимо члан 27 овог Правилника, видећемо да се фактички стање тиме није изменило, јер студент који не упише наредну годину студија зато што није положио прописане испите (у јунском и септембарском року — М. И.) може сачувати својство студента ако се пријави Декану да буде уведен у списак студената за ту годину. Мишљење је Савета по овоме питању да се ради о моменту прелаза на либералнији начин студирања, на укидање система "чврстих година". Наше је мишљење да се прелази преко чињенице да за један неположени испит студент мора да чека целу годину, док поново стекне право полагања заосталог испита. Чекао он годину дана са називом студента који не уписује семестре и не прати предавања, или понављао годину, исто је. Највећи део оваквих студената престаће да студира, јер ће година дана често пута бити довољна да га потпуно одвоји од студентског живота.

Елиминаторни испити неће подићи квалитет студија

Друго је питање — групни систем полагања испита. Сви предмети једне године подељени су у две групе: "Усменим испитима из предмета сваке групе претходи по један писмени испит" — каже се у члану 15 Пра-

вилника. Доношењем ове одлуке Савет Правног факултета је желео да установи како и у којој мери је студент способан да своје знање писмено изрази. И даље "Кандидат који није положио писмени испит (или падне на испиту — М. И.) не може полагати усмене испите из предмета те групе".

Студенти нису против писмених испита, и овде нема неслагања између нас и Правилника. Ради се само о томе, да неполагање једног писменог испита повлачи за собом падање из целе групе (три предмета) још пре него што кандидат и почне са усменим испитима, тј. губи право на њихово полагање. Ми смо против ових елиминаторних испита, баш зато што су елиминаторни за целу групу.

Дискусије су трајале око осам часова, а резултата није било никаквих. И поред тога, овакви састанци су нужни и корисни, и треба их чешће одржавати, али не као овога пута: да се студентима растумаче већ донете уредбе, већ да се чује и њихово мишљење, које би могло и да утиче на доношење закључака који су животни важни за студенте.

Удружење студената права је писмено образложило своје захтеве и доставило их Деканату. Надамо се да ће се наша мишљења поново разматрати у факултетском Савету.

Миладин ИВАНОВИЋ
ст. права

Договор кућу гради

СТУДЕНТИ И НАСТАВНИЦИ МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА РАЗГОВАРАЛИ О НОВОМ РЕЖИМУ СТУДИЈА

Пре неколико дана појавила се прва вест о новом начину студија. Како се очекивало, она је значила суштинску супротност старој уредби. Док се пре неколико месеци понављало због једног предмета, сад се полагање одлаже до после десетог семестра. О томе се говорило у свакој групици студената, скоро при сваком сусрету, али, појавила су се и многобројна тумачења.

Удружење студената организовало је конференцију студената старијих година, на коју су позвани и чланови наставничког савета. То су скоро сви желели, тако да је велики амфитеатар Патолошког института био препун. Била је то конференција без много обавештавања, без припремљеног дневног реда, просто — разговор професора и ђака. Састали су се: искуство, знање и добронамерност наставника, са осећањима и жељама студената. Професор др Ж. Игњачев, продекан Медицинског факултета, изнео је нацрт нове уредбе: прва година до краја месеца септембра треба да ликвидира све испите. Ако их не положе, имаће застој, без губитка права на школовање, док их не заврше. Друга година треба да положи све испите до краја петог семестра, иначе се зауставља, без губитка права на школовање, док их не ликвидира. Трећа, четврта и пета година слушају све предмете до краја десетог семестра и тада ће их полагати. Изузетак чине микробиологија, која се може полагати у септембру за трећу годину и патофизиологија у септембру за четврту годину. У случају да се не положе, могу се полагати следећег септембра. Циљ ове уредбе је да омогући студентима да слушају сва предавања редовно, да спремају и користе вежбе, да се ослободе кампањског учења, како би се студентоз-

није упустили у проучавање више предмета истовремено. То би скинуло "мач понављања" који је непрекидно висео над главама студената.

Читаво време дискусија је била веома жива. Сви су се студенти слагали са принципима нове уредбе, признајући да ће, она заиста пружити бољи квалитет знања будућих лекара, што и јесте њена главна намена. Али, у исто време констатовало се да постоје важне објективне чињенице, које су у супротности са неким одредбама ове уредбе. Наиме, садашњи студенти четврте године, а нарочито пете, имали би више штете него користи од ове уредбе, јер предавања и вежбе из главних клиничких предмета добрим делом већ су прошли, а зимски испитни рок

за патологију, на који би изашло око 200 студената, удаљен је непуна два месеца. Почетак десетог семестра, када би добар део студената пете године изашао на испит из интерне медицине, такође није далек.

Као што се види, стара и нова уредба значе две крајности, значе веома нагао прелаз, и да би се то некако ускладило, скоро сви студенти су се сложили с тим, да се студентима четврте и пете године дозволи полагање испита по старом распореду испитних рокова ако желе, и ако не могу да овере десети семестар без положених испита. Ово значи извесну синтезу старе и нове уредбе, она је израз наших жеља и тежњи. Овај предлог биће изнет пред школски савет, и по речима чланова савета, има лепе изгледе на успех. Договор кућу гради!

Милан Ракић
студент медицине

РУДАРСКИ ФАКУЛТЕТ ПРАВИЛНО ДОДЕЉУЈЕ СТИПЕНДИЈЕ

ДИСКУТОВАЛО СЕ О СВАКОМ ПОЈЕДИНЦУ

Рударски факултет има близу 200 студената. Скоро сваки други од њих prima стипендију, помоћ или дежи додатак. 35 стипендија подељено је углавном студентима виших година, док су апсолвенти и студенти нижих година добили 22 помоћи. Оволики број потпомогнутих студената претставља скоро исту цифру као и број стипендиста у ранијим месецима. Од свих поднетих молби свега је 19 кандидата одбијено од стипендије, и то већином због ограниченог фонда за стипендирање.

Не може се рећи да је успешна расподела стипендија последица по-

већаног фонда којим располаже Рударски факултет. Треба имати у виду да су на овом факултету и раније је потреба за стипендијама процентуално биле веће од осталих факултета. Претставници студената су знали да се стипендије не могу правилно додељивати само на основу уверења о имовном стању. Потребно је било детаљније познавање материјалног стања сваког појединца. Заступљени у комисији, претставници се година су допринели да се овај посао са успехом приведу крају. Дискутовало се о сваком појединцу, разматрали су притоци сваког кандидата и тада се доносила коначна одлука. На тај начин није остао ни један кандидат без стипендије, а да му је она неопходно потребна.

Питање стипендија се решило снижењем износа појединих стипендија и помоћи, тако да се стипендије крећу између 2000 и 3000 динара, а помоћ износи до 2000 динара. Студентима прве године одређена је помоћ за 10 месеци. После овога рока, они ће према показаном залагању у стручном раду бити обуздавани пуном стипендијом. Буџет за стипендирање студената Рударског факултета, који износи 150.000 динара, неће се мењати, те постоје реалне могућности да се износи појединих стипендија и помоћи повисе. У првом реду то ће бити омогућено преоријентацијом апсолвентата на прижање појединих, а не помоћи. Поднет је предлог да се студенти који се издржавају без помоћи родитеља, стипендирају из фонда за социјално старање.

МЕЂУНАРОДНЕ ВЕЗЕ САВЕЗА СТУДЕНАТА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претставници Савеза студената Југославије суделоваће до краја ове и почетком идуче године на више међународних састанака омладине и студената.

Уједињени народи припремају конференцију омладинских организација земаља чланица ОУН, која би се одржала крајем новембра у Паризу. На њој би се разматрали планови размене омладине појединих земаља у 1952 години и питања материјалне помоћи омладинским организацијама. Народна омладина Југославије послаће и на ту конференцију свог претставника.

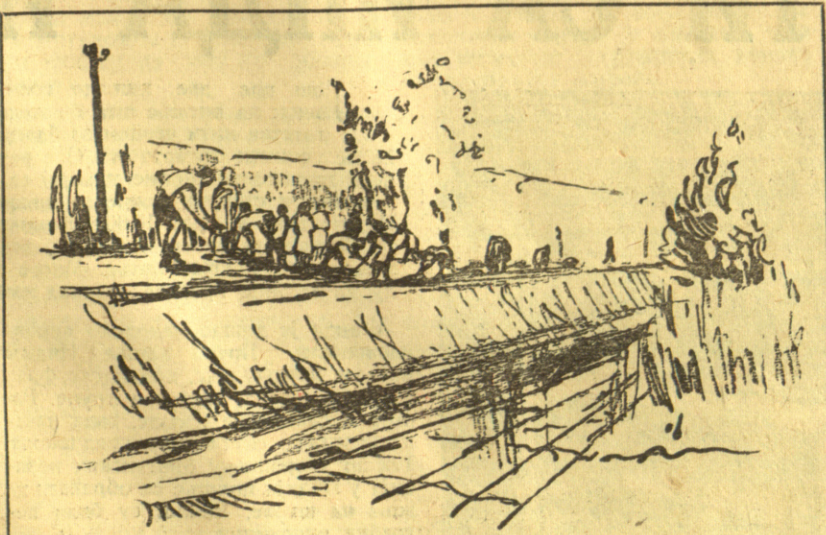
Почетком идуче године Савез студената Југославије послаће своје претставнике на састанак националних студентских унија, који ће се одржати у Единбургу, у Шкотској. На састанку ће се расправљати о сарадњи студената разних земаља и о координацији њихове делатности у разним стручним, културним и другим питањима. Истог месеца делегат Савеза студената Југославије присуствоваће међународној конференцији удружења за стручну размену студената техничких великих школа. Та конференција треба да се одржи у Швајцарској.

Савез студената Југославије добио је позив од Националне уније студената САД, која броји око 600.000 чланова, да једна његова делегација посети универзитете у Сједињеним Америчким Државама. Наш Савез прихватио је позив и одредио за делегате претседника Савеза студената Југославије Милорада Пешића и младог научног радника Рајка Томовића. Поред тога, Савез студената Југославије добио је позив да упути свог претставника на конференцију америчког Савета за студентска путовања. Конференција ће се одржати почетком децембра у Њујорку. Савез студената прихватио је тај позив и упутиће свог претставника.

("Студентски лист" од 22 новембра 1951 год.)

Техничка Велика школа у Београду

Шкрњуг Љубо — Са насипа

ПОСЛЕДЊИ МИТИНГ

Ускоро ћу, можда, опет посетити она брда, оградане мирисаваг Златибора и онај брежуљак сакривен у шуми. Он ме потсећа на једну успомену доживљену пре десет година, сећа ме на једног студента технике, кога овај ћудливо-чудни брежуљак скрива.

Био сам тада дечак. Нека ми опросте они који га се боље сећају. Али он у мени живи овако: висок, смеђ, са благим изразом лица који као да, пружајући руку, говори: "Ево, све узмите, све вам дајем". Ишао је мало погурен, обично нагнут на лево или десну страну. Имао је дуге руке и велике шаке. Мајка га је често звала "мој Мале".

Сећам га се из Ужичке републике. ... Ужичка брда су у лето и с јесени 1941 године била пуна слободних људи. Група по група одлазила је горе, у брда. И једног дана сви су се натраг вратили у своје слободне Ужице.

Трчао сам тог првог дана слободе између постројених чета. Неко ме гурнуо:

— Места, места, ту долази златиборска чета.

Потрчао сам дуж ње, поред оних сеоских младина и неколико старца, обучених као да су сада дошли од својих стада. Ударих у неког. Моје цело додирну кајиш и глава утону у неки струк. Погледах на више — то је био Манојле Смиљанић, комесар чете. Његов широки осмех и нешто раширене руке, које су биле спремне да ме прихвате и отклоне, биле су слика коју сам носио у себи за све време Републике.

Дуго, па можда је прошло и две недеље, нисам га виђао. И не знам колико би још дана прошло да нисам једнога дана лутао са својим вршњацима по неком згаришту недалеко од ужичке фабрике оружја. Вршљајући тако, чујемо јаку експлозију. Погледах сам у небо па у моје сапутнике. Један се насмеја мојој плашљивости.

— Зар не знаш шта то експлодира?

— Не. А ти?

— То комесар Манојле проба своје "тромблонке". Познајем како пуца.

За мене је то било ново откриће. "Тромблонка"! Бомба "тромблонка"! А прави је онај високи Манојло, са широким осмехом и стално помало раширеним прстима на шаци. Ускоро сам сазнао и за пушку "партизанку". Опет творци — фабрика и њен комесар.

Фабрика је радила непрекидно. Комесар Манојле није стао да се одмори сатима и данима. Његово лице, које и онако никада није било пуно, још више се издувало и показивало сјајне јагоднице.

Фронт је тражио све више и више. Мала ужичка република била је оп-

кољена са свих страна. Партизанска фабрика морала је да производи много. Педесет хиљада метака и сто пушака дневно као што је произвођено пре рата. Не, то је било мало. Два пута толико. Па ипак све је мало, мало. Још! Више! Тамо су непријатељи, овде је Република коју треба бранити. Најзад, сто двадесет хиљада метака, четири стотине пушака и сто двадесет "тромблонки". То је било оно највише што су могли дати људи и машине.

Спремала се прва непријатељска офанзива. Немачки план: претходно уништити партизанску фабрику оружја. Партизани ће остати без пушака и муниције. А онда напад од Ваљева, Чачка, дуж Дрине...

Мала котлина се запраши и изгуби у диму...

... Радници су се вратили у фабрику наизглед потпуно уништenu. Манојле је лутао по рушевинама са рукама у џеповима од кратког кожуха и размишљао: "А сутра, прекосутра борци на Буковима и Белом Брду узалуд ће чекати нове пушке, више метака. Шта ће све рећи о нама када буду испаливали последње метке? Мора се нешто урадити. Можда ће моћи да се извуче која машина". Манојле погледа у пунилицу за барут. На две трећине круга могле су се постављати чауре. Можда ће и друге моћи са оправком да користе.

Још исте вечери одржан је раднички митинг. Говорио је Манојле. Решено је да се преостали део машина пренесе у трезоре Народне банке ископане у брду крај града. Ту ће се изградити нова партизанска фабрика оружја...

... Воденицом за кафу млеко се барут из топовских граната. Калупа за бомбе није више било. Набављени су обични казани у чијим ранијама се греје вода или кува тиква за свиње. Скинута је ранија. Остатак је облепљен у облику левка. То је био нови калуп за бомбе. Од во-

доводних цеви радници су правили ручне гранате.

На фронт је опет потекло оружје: пушке: "партизанке", бомбе "тромблонке" и флаше са бензином за борбу против тенкова.

Дани су брзо одмицали. Бурни дани, који је сваки за себе био читав историја. Лепо време и сунце заменише јесење кише, сумаглице и намрачено небо. Раније зелена брда сада су се црнела. И камен је од влаге добио неку сиву боју.

Мала партизанска фабрика оружја живела је својим животом. Око ње је све брујало, а она је радила и радила.

Крајем новембра, око три сата по подне, Манојле је излазио из трезора. Био је у његовом кратком кожуху, кога је најрадије носио у оним данима. Радници из нове смене долазили су на посао. Неко га зовну. Тражили су га натраг. Сигурно је био неки квар. Манојле одгоди ручак за касније и врати се.

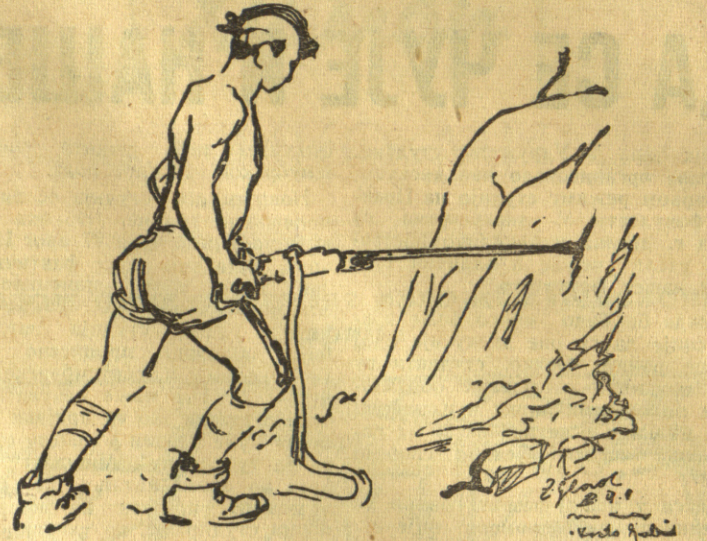
Негде на улазу зачу се експлозија. Па још једна, али ближе. Сијалице затреперише и угасише се. Манојле и радници потрчаше дубље у трезор. Дођоше до краја. Експлозије су се приближавале. Захваћен је барут и бензин. Дим је наваливао и гушио их. Манојле диже руку и поче да говори радницима.

... Тако су их нашли. Сви су били угушени. Манојлова рука била је мало подигнута, а двадесет шест радника окренуло му се и слушало тај говор, тај последњи митинг прве партизанске фабрике оружја.

Д. БОКОВИЋ

В. Бахорић — Скица

З. Глад — Минер

Домовина

Родна грудо, тко си? Тко те таквом сазда?
Зашто ми је драга свака твоја брзуда,
сви путеви бијели, брда и долине,
твоје очи плаве —
небо домовине.

Каткад земљу волим љубављу дјечака.
Тада пољем трчим све до касна мрака,
за птицом пружам руке у висине,
и сутоне грлим,
ноћи домовине.

По луку лутам. И мирис волим њива,
и врбину грану када ријеком плива.
Стари храст крај дома. Чашу доброг вина,
и мајчин је осмијех
моја домовина.

Родна грудо наша! Твоје густе шуме,
постале су моје, урасле су у ме.
Ту сад море хури, незнана даљине,
и срце сад куца,
срце домовине.

А кад драга приђе, кад ме дирне лако,
кад ме ватра спржи, ја бих тако
с љоме скупа преко свих планина,
да нам радост види
цијела домовина.

Кад ми она дијете у кољевци љуба,
а друго се кришом према мени шува,
када увис дигнем двогодишњег сина
из ока ме мало,
гледа домовина.

И ништа није лепше нити драже за ме,
него када време навалим на раме,
кад осјетим да ме овај терет брине,
да сам чедо земље,
дијете домовине.

Мила мајко! Једног часа ти ме роди
на високој гори или бурној води.
Јер талас ја сам. Пламен који сине.
И свака моја стопа
траг је домовине.

Павао БРОЗ

Прослава 29 новембра на Београдском универзитету и великим школама

Десетогодишњицу Народне револуције и 29 новембар београдски студенти ће свечано прославити. На свим факултетима организоваће се свечане академије на којима ће говорити наши истакнути политички и јавни радници.

Као и сваке године и овог пута ће се на академијама поделити награде деканата одличним ђацима.

Свечана академија наставника и студената Београдског универзитета и великих школа одржаће се 29 новембра у 10,30 часова у Физичкој сали Природно-математичког факултета. О 29 новембру говориће Др. Коча Тодоровић, ректор медицинске велике школе и друг Ристић Стојан, студент технике.

На Медицинској великој школи академија ће се одржати вечерас у 20 часова у сали Патолошког института. Реферат држи друг Дража Марковић, министар у влади НРС.

Студенти технике одржали су новембарску академију синоћ. Говорио је доцент Драгомир Малић.

Факултети Београдског универзитета организују заједничке академије. Студенти Правног, Економског факултета и Високе новинарске и дипломатске школе, одржали су свечану академију на Правном факултету 26 новембра. Говорио је генерал-мајор Влада Шћекић. Истог дана на академији студената Филозофског, Природно-математичког факултета, Више педагошке школе и уметничких академија одржала је реферат о значају 29 новембра другарица Јелена Поповић, директор издавачког предузећа „Културе“.

На Ветеринарском факултету, 29

новембра у осам сати одржаће се свечана академија на којој ће бити референт друг Тешић Слободан, секретар партиског комитета факултета. На свечаној академији студенти Шумарског и Пољопривредног факултета, данас у 8 часова, говориће друг Слободан Пенезић, министар унутрашњих послова владе НР Србије.

Индијски студенти на једном предавању из патологије

СТУДЕНТИ СА ИНДА И ГАНГА

Још пре две хиљаде година жена једног ученог индијског човека: на питање шта би желела да има, рекла је: „Не желим богатства нити земље за благом овог века. Дајте ми оно благо које ће ме учинити бесмртном“. Ове речи обележавају читаву једну епоху далеке прошлости Индије у којој се ученост високо ценила. Веда је тај духовни и стварни покретач високе индијске наставе. Само у два места Индије тада је било 10.000 ученика и шест универзитета у целој Индији. Изучавали су се медицина, ботаника, астрономија, граматика, зачаравање змија и стрељаштво. Многе школе су стваране на таквом принципу да се није правила разлика између каста, вера, пола.

А онда је дошло неколико векова пасивности. Преко земље Индије прелазе португалске, холандске, француске и, најзад, енглеске трупе. Раније муслиманске навале, сада навала капитала, спутавали су рад школа. Тек по учвршћењу британских позиција у Индији почиње се обраћати пажања на школе. Земљи су били потребни чиновници.

Половином прошлог века, када је настала стабилизација енглеског капитала у Индији, почела је јака борба између источног и западног си-

стема наставе. Победио је Запад. Капитал је унео многе негативности у систему образовања. На универзитетима су уведене поделе према каста, вери и полу, које раније нису постојале. Постављене су велике школрине тако да су могла студирати само деца богатих. Предавања су се почела држати на енглеском језику. Приоритет у служби имали су они који су завршили те универзитете. Запад је све више потискивао националну културу Индије.

КУБИЗАМ

уметности геометричких облика

1941

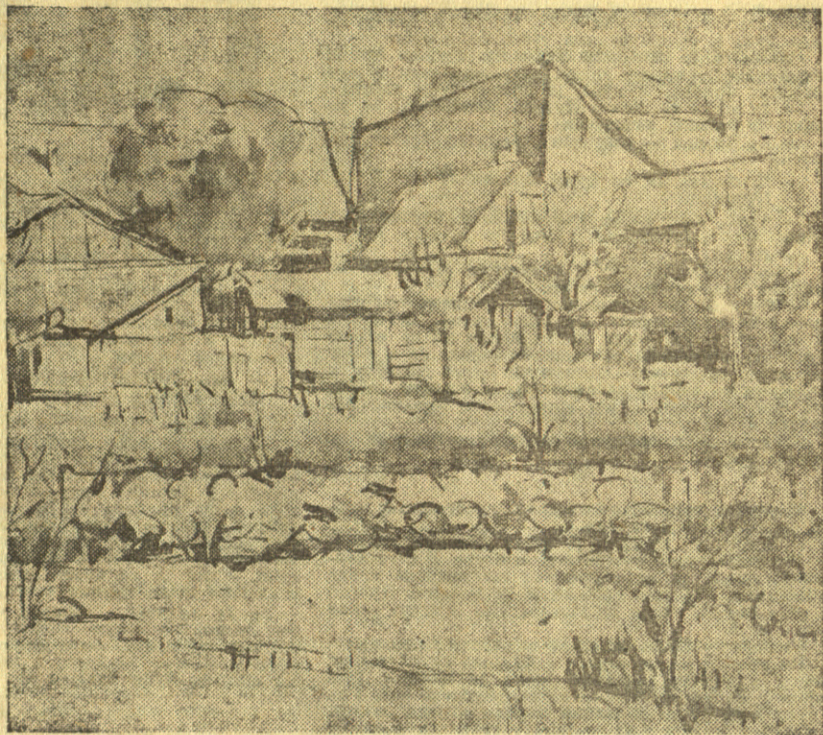
Битовна ме Мачва роди
и одњиха уз олује,
те сам велим: Нигде тако
не мева се о слободи
нит о правди лепше снује.

И сад естар што њом сатре
распирије, поља пали,
сав плод труда када сатре —
и вигљу ће мелик-срца
моћи само да окали.

О пољаних са огњишта
селима се завет краде:
у мачеве срп претвара,
њиве пана и бојишта,
а ратаре у громаде.

Зато крају у пожару
и ја вичем из све снаге:
Гори, родна земљо, пламти!
Ветовима на твој жару
моћи ће се огрести.

М. Панић-Суреп

Ф. Соретић — Мотив из Руме

У време кад су, бледеле боје великог француског сликара Пол Сезана, кад су замрли звуци музике Дебисија, родила се у крилу француског грађанског друштва уметност геометричких облика — кубизам.

1907 године Пабло Пикасо излаже своје "Госпођице Авињонске" и тај рад се сматра за прво дело новог правца.

Друштво, које је у веку великих промена, тражило нешто стајно, сигурно и поуздано, стављало је своје обележје и на уметност. Кубизам се јавио као противник импресионизма. Он није хтео да изрази променљиве форме природних облика, он је хтео да да нешто коначно и сведе природу на њене геометричке облике. Само, том приликом он је пренебрегао живот, јер у животу нема ништа коначно, статично, јер се све креће и мења.

Облици које видимо на творевинама овог правца су беживотне фигуре, изведене оштрим линијама, без природности, са динамиком своје врсте. Пикасоов портр "Фернандо" (1909) изведен је доследно геометрички. Нос, чело, образи, — све има изглед оштро отсечених пирамида. То је драстичан покушај апстраховања природе. У томе лежи огромна заблуда његових носилаца, који су тврдили да они неће да стварају уметност чија ће лепота бити у подражавању облика природног света, већ дела, која су сама по себи лепа и целовита, која стоје изван живота и стварности, а носе у самој својој суштини лепоту. Такво схватање овога правца поклапа се са филозофијом његове друштвене позадине, са схватањима француског грађанског друштва, које покушава да нађе свет и изван онога који постоји, да нађе складност и хармонију у неким вишим сферама изван природе и живота, који за њих, у

Облика

добу великог друштвеног замаха, пред светску катастрофу, није изгледао сувише идеалан.

А уметност, напротив, увек и без изузетка, може бити само одраз уметникових осећаја и расположења према природи и бићу, према ономе што је у њима најглавније — њиховој сталној измени — према динамичности колорита и пластичности, који једино стварају сву хармонију и лепоту, потребну уметничком осећају.

Кубизам се формирао између 1906 и 1910 године, да би од тада са потпуно изграђеним тежњама освојио

В. СОРАЈИЋ

европске и америчке галерије и утисну свој дух на велики део доцнијег ликовног стваралаштва. Ма да је Париз у Пикасоу нашао великог претставника нове уметности, постојао је и други уметник, који је сав израстао из кубизма — Жорж Брак (George Braque). Док је Пикасо узрађивао кубизам само као једну дисциплину, дотле је овај други целом својом личношћу био упућен на њега, и успео је да га, у смислу својих тенденција, доведе на класичан облик. Бракова мртва природа "Сто", садржи све облике овог стила. Предмети, сенке, перспектива, геометрички контурирани, постављени су онако, како је то уметник хтео, без обзирања на стварни изглед. Нијансе немају континуума, сенке су оштре, угласте, нереално замисљене. Пикасо је једном приликом рекао за кубизам, да је то требало да буде врста "импресионизма форме"; та дефиниција се може у великој мери приписати овом начину стварања.

Сви облици који су се јављали у времену развоја кубизма били су производ извесног "логичког" расуђивања и схватања лепоте од стране уметника. Сликари који су радили под утицајем Брака, као Ла Фреснеј (La Fresney) или Маркозис (Markosis), отишли су у још много већу крајност, па је њихова улога још незнатнија.

Непосредно пред рат кубизам је већ увелико освајао целу Европу и Америку. У Русији се прославио Малевич својом сопственом верзијом новог правца. У Немачкој, у Берлину, ради Фајнингер, а у Америци Вебер (Weber). Нешто доцније у Америци се јавља т. зв. "упрошћени кубизам", који се разликује од правог нешто јаснијим формама; и оне задржавају геометричке облике и нереалност. Главни носиоци су били Димат (Demuth), Спенсер (Spencer) и Стела (Stella) са својом оригиналном замисли "Фабрике" (1918), којом је покушао да искористи геометричке облике у савременој проблематици.

Примена кубизма у скулптури — уметности која је сва склопљена из непосредности — доводи, можда, до још већег апсурда. Простране сразмере, фина прецизност у познавању анатомије тела отпада, да би се заменили сиромашним формама "измишљеног живота", "измишљених ликовних". Пикасова "Глава жене" потсећа на портр "Фернандо" и претставља у основи исту замисао. Веома карактеристична је Архипенкова фигура "Жена која се чешља" (1915) у бронзи; Облици тела изведени су наизменично празнинама и материјом, испупчењима и удубљењима.

Из кубизма произашло је доцније "апстрактно сликарство" и "конструкционизам" у скулптури. Ту је дошло до крајњег извртања смисла уметности и до крајње декаденце у изграђивању стила. Облици се и овде крећу од обичних геометричких слика изведених лењиром и шестаром у сликарству, до чисто математичких модела у скулптури. Њиховим посредством елементи кубизма продри су све до данашњих дана и још увек заузимају значајна места у многим сликарским галеријама.

Кубизам је тражио уметника независног од природе, уметника који не подржава облике, већ их сам ствара. И тај уметник је успео у својој замисли, кад је створио дела која су била удаљена од стварности, која су од ње задржала још само њене геометричке особине; али, он није успео да створи дела којима би се сви безусловно дивили, јер нека "апстрактна лепота", лепота вац реалног света, не може постојати, а оно што су кубистички уметници направили, није ништа друго него њено изопчавање, деградирање и накажење. Садржај ове врсте уметности не носи у себи право уметничко надахнуће, јер је оно нераздрвојно повезано са осећањима човечје душе, са дахом земаљске природе. Хладна као камен, неразумљива, у њој не пробија ништа човечанско, ништа емоционално. Људско срце то није створило. То је створио људски разум. Створио је разум Детета Европских Булевару, који је у веку огромног развоја материјалне културе, заборавио да је машина коју је вештачки створио људски дух и мишица, само копија "природне машине" — једино савршене и потпуно хармоничне.

Зора у затвору

НЕКАДА МЕ ЈЕ БУДИЛА ТАКО
ШТО ЈЕ ПОЉУПЦЕМ СКИДАЛА САН,
А САД С ОЧИМА ПУНИМ ТРЊА
САЧЕКУЈЕМ ЈЕ СВАКИ ДАН.

ГЛЕДАМО СЕ ДУГО БЕЗ НАДЕ
У ОЧИ КРВАВЕ, НЕИСПАВАНЕ.
ОБОЈЕ СМО ДВА РАЊЕНИКА
ШТО СЕ ЗАДЊИМ ТРЗАЈЕМ БРАНЕ.

Радован БЛАГОЈЕВИЋ

В. Бахорић — Скица

У извештају који су недавно поднели органима ОУН, представници универзитета у Индији осуђују тај страни утицај. Они кажу да такво стицање високог образовања ствара од студината имитаторе, генерације преводилаца. Занемарена је национална култура и историја.

Потребе и стварност

Индиска индустрија се брзо изграђује. Њој су преко потребни нови инжењери, техничари, грађевинци. Пољопривреда вапије за бољом обрадом земље. Производња пиринча по једном акеру у Јапану је у вредности од 3.000 фунти, у Кини 2.500, а у Индији свега 1.000. За 5—10 година Индији треба 27.000 дипломираних студената.

А шта сад имају?
Најоптимистичкија бројка је да годишње дипломира највише до 5.400 студената. На милион становника годишње дипломирају свега три агронома.

Са обзиром на потребе земље, стајно се потенцира развој и стварање нових факултета. За последњих десет година број студената се ско-

по удвојстучио. Сада их има 225.000. То је страшно мало према потребама земље. Ако би, на пример, упоређивали наш однос између становника и студената са њиховим, Индија би требало да има 5,5 милиона студената.

Као што смо већ рекли, наслеђени систем наставе много кочи њен развој. Велика школарина омогућава само онима из богатих и средњих слојева да студирају. Основну масу студената чине средњаци. Они су и најреволуционарнија снага на универзитетима и међу омладином уопште.

Пролетаријату града и села није могућ приступ на универзитете. Чине се разни покушаји да и радници стекну високо образовање. 1947 године основана је у Бомбају радничка школа. Она ради под надзором радничких синдиката и Социјалистичке партије Индије. Слушаоци су запослени и истовремено похађају наставу.

Још је једно важно питање — питање здравствене заштите студената. Она је врло слаба. Не постоји довољан број клиника. Исхрана је у студентским домовима недовољна. У

собама спава већи број људи него што је то предвиђено. У неким домовима студенти сами доносе постељину и кревете, јер иначе немају где спавати. А најгоре је од свега тога што капацитет студентских домова не задовољава потребе.

Раздор у прошлости

Интересантно је да дуго није било јединствене свендискe студентске организације. Тек 1936 године створена је Свендискa студентска федерација. Основна тековина ове организације је у томе што је схватање о потреби стварања једне свендискe студентске организације узело маха. Сем тога, федерација је пробудила још више политичку свест и усмерила је у антиимперијалистичком и револуционарном правцу.

Заиста, наредних година оснивају се нове организације. У Бомбају и скоро свим провинцијама биле су самосталне студентске уније.

Прелом у овој множини и раздору студентских организација учињено је Светским студентским конгресом

у Индији, када је 1947 избацио паролу: „Брзи и енергични прелаз од агитационог и демонстративног карактера наше антиимперијалистичке активности на конструктивне задатке националне изградње". Повод за овакву паролу је дало стварање прве индискe владе и извојевање унутрашње самосталности. Сматрано је да је сада главни задатак, не борба против империјализма, него подизање заостале индустрије и пољопривреде. Све студентске организације прихватиле су ову паролу. У Бомбају је створен Национални савез студената као јединствена свендискa студентска организација, која извршава своје задатке независно од утицаја владе, политичких, друштвених и верских партија. Значи, то је непотитичка организација. Она и данас окупља главну масу студената Индије на решавању проблема из студентског живота.

Д. Ђ.

ИЗ СЛИКАРЕВЕ БЕЛЕЖНИЦЕ

В. Бахорић — Скица

...Ухашени студенти налазили су из мрачног аутомобила, обузети страшичним ишчекивањем. Двориште је било пуно жандарма, који су се окупили у полукругу, држећи приправне пушке или недрезке у рукама. Уневерени студенти стојали су ними, приправни у очекивању, да се она оружана сила сручи на њихова беспомоћна рамена.

— Напред, за мном! — чуо се из мрака сурови глас.

Полукруг од жандарма се сужавао, као да трајао стадо пред собом у неки тор. Улазили су у сусрет холу, где су се на левој и десној страни налазила поређана уска врата. Сигурно су нелице. Агент је отварао врата и дохватајући за раме ухашени студенте једног по једног гурао у мрачне ћелије, као у какву јабуку.

Драган је застао. Гледајући малене ћелије и слушајући никомашње браве, причиницавао му се као да то неки попор, одакле више неће угледати светлости дана. Посматрајући зверска и уколечена лица агената и жандарма осетио је наједном гургу и жалост за прошлим данима, за својим друговима, па и за самим собом.

У сусрету није више било места. Један агент ишчекао је Драгана за мишицу и повео у неке мрачне степенце на сират. Било му је тешко што се растаје од својих другова... Хтео би с њима да дели и добро и зло, јер ко зна шта неће самог очекује горе, у некој мрачној соби.

— Овде! — чуо је нечији глас позади себе. Застали су пред једним вратима. Дотрчао је други, сигурно кључар, и отворио. Нечје руке су га грубо гуруле и он се набе у слабо осветљеној соби. На прозору је назирао дебеле гвоздене решетке, а на поду с десне стране лежала је прилика човека, са рукама згрченим испод главе. Врата су заузали и чуло се шкљоцање браве. Шума корача се удаљило. Настала је језива тишина.

У једном ранијем затвору провео је Драган већ десет дана, али у друштву својих другова, па су се понекад саживели са болним и мучним животом. Али сада када се нашао сам, задрхтао је и болно удахнуо, зубима је обухватио доњу усницу да би задржао крик и лагано се спустио на под.

Било је већ дан и кроз уски прозор видео се мутно небо. „Докле ћу овако! — мислио је Драган и испрви се протежући руке. Осетио је бол у десној куку и трајао рукама угњављено место. Врата су се отворила и у собу је ушао дежмакчи човек, округле главе, затубаста носа и поткресаних бркова. У руци је држао неку хартију.

— Је ли се ти зовем Драган Михајловић — говорио је руским нагласком. — Да ја сам — одговори устрептао Драган, надајући се.

— Познајеш ли ти Буру Лазовића? — Познајем. — Аха!... Јеси ли ти учествовао на састављању летка. — Нисам.

Онај приђе Драгану и лупкајући га прстом по грудима говорио је, претећи: — Слушај, ако не признаш, наћи ћемо средства када ћеш проговорити. Ја сада идем... Остављај ти рок до четири часа после подне да се размишљаш. А после, шта те снаје! — окрете се и пође. Код врата је застао. Окренуо се према Драгану и гледајући га строго додацио је: — Унамти добро, шта сам ти рекао... Твој живот нема никакве важности за нас.

Кључар је равнодушно притворно врата и заклаучао браву.

У четири часа тачно отворила су се врата. Драган је задрхтао и скочио. Хајде! — говорио је агент осорним гласом. Драган загледа руком косу и изађе. Идући холником, видео је кроз решетке на вратима главе хашеника. У једној соби биле су девојке, Драган се сети Вере и хтеде да застане али је агент ишао поред њега.

— Овде — рекао је агент и ухвати га за руку. На прозорима простране собе биле су спуштене завесе и гореле сјајнице, наво је напољу још светло и видно. За једним столом седео је онај Рус и пред њим су се налазили корбач и неки ланци. У углу су стајали њих тројица у грађанском оделу и нешто тихо разговарали. А на сусретном крају једна дама, пред којом је била писачка машина. Седела је окренута према Русу, са руком пребаченом преко наслона столице, држећи на дугачкој мушкетери цигарету. Коса јој је била оксидисана и сва у коврџама; ношти дугачки и црвено обојени.

Присуство ове девојке као да је узивало неку наду и храброст Драгану. Поклонио се и застао оружених руку. — Дакле, венчава се? — питао је Рус младу девојку, цулкајући ногом.

— Да... и то богами изванредно. Богатство... ауто. Више јој ништа и не треба. Рус са истим осмехом, којим је посматрао даму, обрати се Драгану.

— Молим Вас седите. — Овде дохвати нека акта, па се обрати дами: — Нешто му само ледостаје... да је мали млади.

Драган погледа љубопитљиво даму, која је имала дугачке надомештене трепавице и у овој туморној атмосфери уносила пријатно расловожење. Па, ни овај Рус није се Драгану причиницавао онако страшно. Рус се наклони на сто, састави шаке, поче лупкати прстима и са љубазним осмехом обрати се Драгану.

— Ви се зовете? — Драган Михајловић. Она дама се окрете столу и поче куцати на машини.

— Студент права? — Да. Рус је напнем десне руке трљао по длану леве и као да се присеба, питао: — Ви сте... ако се не парам... син професора Универзитета господина Михајловића. Је ли те? — Тако је! — одговарао је одређито Драган.

— Аха!... Ну... да! — говорио је Рус, нахити цигарету. Онда као да се присти: — Пардон... Нуштите ли? — и поднесе Драгану дуванску кутију.

— Не, хвала! — насмехи се Драган, и лако приклони главом. „Ови су врло љубазни људи“ — мислио је.

Рус се придвиге и приђе једном од оне тројице, коме нешто шапну. Враћајући се, настајало је:

— Код кога сте становали? — Код једне старије жене... звали смо је тетка Лена. Не знам јој презиме. — То није ни важно — шеф агената се намериши уста као да хоће да пита, али је ћутао и посматрао Драгана, колутајући очима као да о нечем премислила. Најзад проговори: — А с ким сте становали? — Са своја два друга, Гојком Николићем и Буром Лазовићем.

— Јесте ли их добро познавали? — Па... Хм!... Јесам... са Универзитета.

Шеф агената повуче дим и држећи цигарету између кажипрста и великог прста, наклони се на сто, а главу наслони на палач. Гледајући амиркаво Драгана, говорио је:

— Пошто сте становали с њима, вама је сигурно познато шта су они разговарали и где су се састајали. Сматрам, да ћете нам искрено рећи... — Ми смо били увек заједно... продавади смо и млеко... — Аха!... Зашто сте ви то чинили, кад је ваш отац добро материјално обезбедио. — Да би могао сринути пилотску школу. — А ви сте пилот? — Драган потврдио климну главом.

— То је лепо... Дакле молим вас, да пређемо на оно што је главно. — Ви сте били на састанку и учествовали у састављању летка. — То није тачно и то не могу признати. Сматрам... то је измишљено.

Шеф погледа строго Драгана и управи прст на себе. — Од стране наше! — говорио је таквим тоном, што је искључивало сваки потврди говор.

Драган ослањајући се на руку, издиже се са седишта и крећући главом проговори: — Не кажем... али то уопште није тачно. Шеф се завали у наслон столице и стави палчеве у ценове прслука. Његово лице постаде неколико хладно као ледено. Климао је главом и говорио претећим гласом.

— Ми смо навикли на такве одговоре. Али не заборавите, ми погађамо вашу мисао на два часа унапред. Ја вам пријатељски саветујем да говорите отворено. Ви немате разлога да се правите неки позитивни мученици. — Ја то не желим... Али господине, ја не могу да признам оно што није тачно.

Шеф је лупкао кажипрстом о сто и посматрао упечатљиво Драгана. Онда проговори: — Не заборавите, ми имамо пуно начина, да вас натерамо да говорите не само истину, него и оно, што ни у сну нисте сављали. — Између његових очигу појави се дубока бора, док су му уснице биле стиснуте.

Драганови вилице су задрхтале. Погледао је дактилографкињу, надајући се, да му се у њеном присуству неће ништа рђаво догодити. Призао је усну, а по челу му је избијао зној. Очи су му грозничаво сјајале и он проговори искрено, али тихо:

— Дајем вам часну реч, да говорим истину. — Не дам буџар марш, на твоју часну реч. Питам ја тебе последњи пут: јеси ли био на састанку и састављао летак? — говорио је шеф повишеним гласом.

— Не... Нисам! — одговори Драган. Шеф одбаци писалку и устаде. — Добро... — причекај — и изађе из собе.

Драган је седео погнуте главе. Иза његових лева агенти су нешто ћућорили. Дактилографкиња је пушила на дугачкој мушкетери, безвразно гледала у машину пред собом, и по навици ударао лако прстима по диркама. „Добро сам се држао... ништа нисам признао“ — мислио је Драган, као да се преснишава. „Ваљда неће“ — мислио је устрептао, надајући се, да га неће тући. Утом су се врата отворила. Ушао је шеф и за њим један крупан човек, црвена, груба лица.

— Је ли тај? — запити онај крупан човек и без икакве претходне обане удари Драгана пенисмом по врату, онда другом руком шамар по образу. Драган је устао и повео се. Онај га обећа шакама лупи снажно по лицу, а ногом у ко-

лено. Онда промрља неку цесовку и гледајућ бесно Драгана пође лагано излазу. Код врата застаде, погледа још једном закривљеним очима Драгана и претећи додаци: — Пази добро!... Ако се вратим други пут, заборавићеш и своје рођење име.

Драганови образи су горели, а у врату осетио је бол. Кроз заматљене очи видео је дактилографкињу, како равнодушно кланка пребаченом ногом и луна по диркама машине. Осетио је, како му се цело тело трни и скучиља, припремао да одбје сваки ударац. А све свесте валије се концентришу на једну мисао да никога не онтужи, и ништа не призна. „Ма шта било“ — говорио је као да пркоси самоме себи.

Шеф агената отвори дуванску кутију. Потом запази цигарету, вешити покретом угаши палидрвце и бацајући на под обрати се Драгану: — Но?... Сад ваља и сам увиђаш, како је крајње време да проговорим. — Немаш шта да говориш. Остајем при својем исказу — говорио је суво Драган сав нарочитим и пркосан.

— Добро, добро. — онда се окрете према агентима и даде им неки знак руком. Један од њих изиђе. „Не признај ништа, не признај“ — саветовао је Драган самога себе и удахнуо снажно ваздух, као да прибрине снагу.

Ушао је поново онај крупни агент црвенога лица. Стиснутих пениса стао је пред Драгана и готово заурлао: — Седи!... Изувај се!

Драган је дисао убравао и грчао. Хтео би да викне, како је он студент, да је невин и у немощноме очају једва проговори: — Ја нисам... криминалац.

Али осетио је страховит удар и занео се. Уво му је писнуло. Нечје руке су га дохватиле и свалиле на столицу. — Је ли нећеш? — виклао је агент и издигоао руку.

— Хоћу — промуцао је и почео лагано да скида ципеле. Руке су му дрхтале, глава заносила, а пред очима као да се витлали прамениви магле. Имао је утисак као да је у некој херметички затвореној јазбини, где са свију страна на лећу утвари да га зададе. И пошто му нема спаса, онда је боље да се преда судбини да би смрт што пре дошла.

— Пожур! — урлао је агент и удари га корбачем по леђима.

Драган је осетио оштар бол као да га је неко ножем убо и сав се агрио, увлачећи главу у рамена. Али нечије снажне руке, као кљшта, шчепају су га за косу и забациле главу уназад док му је други спреда ударио шамар да му се глава занела. Кроз писак у глави чуо је нечији страхан глас.

— Скидај и другу ципелу. Да би убрао крај мукама, Драган је већ изазуеном ногом збацио ципелу и устао сав устрептао муцајући: — Молим вас... Ја сам студент! — Шта ти сад мени причаш! — раздрао се агент и ударио га пенисмом по слесном оку.

Драган се занео и раширио руке, али тада га је један од агената ударио снажно позад у колено, он је нишине пао, други агент га је дохватио дугачком за косу и зарно му главу у подметнуто јастуче. Неко се свом тешким навалом на његова леђа, да већ није имао даха, док су му остали држали податне ноге.

— Удри! — Чуо се глас као урлик. Осетио је ужасан бол по табанима, као да га ножевима режу. Из груди његових је излетео крик, али су му главу забацили у јастук и тело се трзало као да је ухваћено у процеп. И никад краја. Из уста су му текле бале, из очигу сузе. Драган је притиснуо криком, уздицао главу да удахне, онда је беспомоћно спуштао и при сваком удару се траво, испуштајући већ неартикулсане гласове. Био је на граници свести, где глас изајде, очи се муте, а у ушима страховито бубњи.

Онај је уклонио јастуче и мало се одигао. Драган је немощно спустио главу на под и болно јечао. — А — а — а!... А — а — а!

Сузе су му текле као бујица, влажиле лице и капале на под. Неко се над њим нагао и упитао: — Хоћеш ли да признаш?

— Не знам... ништа — говорио је болно. — Удри! — командовао је неко. Почели су поново. Али тело је већ обамрло. Само су сузе текле, зној је капало, а из груди излазило ропац као последњи рефлекс једнога краичка свести, док су се ноге слабо трзале, као да су одуцале.

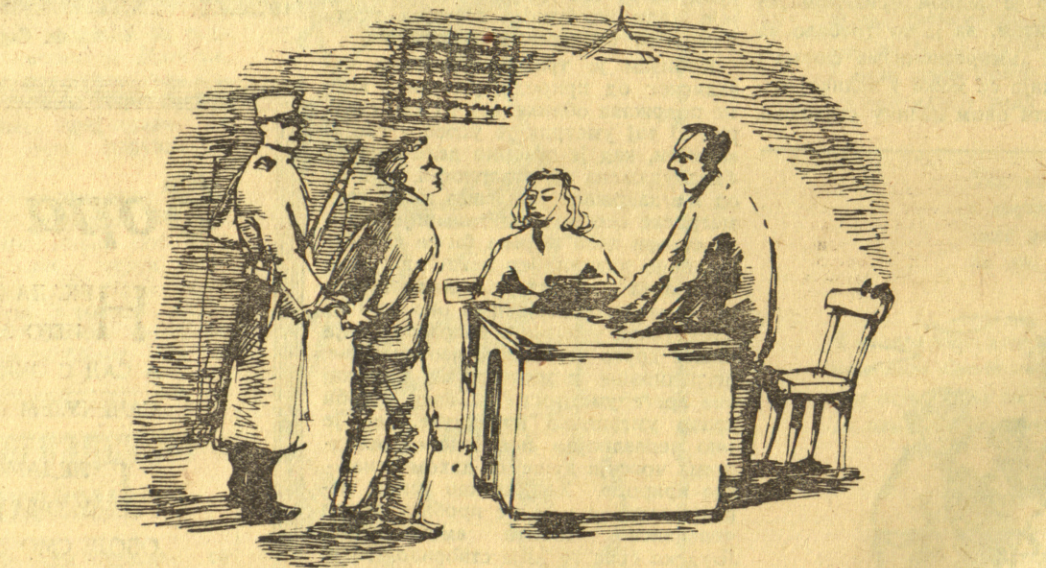
Престали су са тучом. Као у бунулу назирао је Драган неке људе, који су се узурбано кретали око њега и усправљали га. Глава му је клоула на груди. Коса разбарушена. Лице црвено од суза и зноја.

Агенти су почели да излазе. Међу њима била је и дактилографкиња и тек тада је Драган отворно очи. Погледао је своје ноге, које су трнуле и бридљале од болова. Предосећао је да ће пасти, ако се ослони. Једна нога била му је крвава.

Остао је света један агент. Пришао је Драгану и благо га помиловао, а потом протрљао његове слезне очи. Оволика њезност изаваз сузе у Драгановим очима. Агент је благо проговорио: — Немој да си луд. Признај... Убави те... Зашто жртвујеш свој живот за бог ситнија.

— Али... од мене се тражи немогуће — говорио је Драган. — Молим, молим — одговорио је агент. — Ја сам своје учинио. До виђења! — и изишао је из собе.

Врата су се нагло отворила. Напред је опет ишао онај крупни агент са црвеним носом, а за њим читвава гомила. И опет дактилографкиња,

— Дакле нећеш да признаш — питао је агент и размазано шамаром по Драгановом лицу. — Мајку ти манујемо! — говорио је кроз стиснуте зубе, крећући главом лево и десно. Онда је стигао пенисмом и испружио кажипрст. Млатарајући руком пред Драгановим очима говорио је: — Прогоривиш и што јесте и што није. Ја сам прикључио још и веће револуционаре да горе, на суштински као мала деца. Кад ти заблјем клин под нокал, признаћеш... Сад ћу донети, — и нагло је изишао.

Рус је стајао за столом и ћутао. Остали агенти са рукама позад или у њеномачеом неми. Дактилографкиња је шкљокала унаљачем, да би заналазила цигарету. Иза врата чули су се неки кораци. Рус се обрати Драгану:

— Не смешиш ништа да кажеш шта смо те питали... Иначе... убићемо те.

На вратима се појавио онај крупни агент, водећи за руку некога. Његово лице било је бледо, мршаво и зарасло у браду, очи су унале, а испод њих тамни колутови, као знак тешких патњи. Драган је једва разазнао, да је пред њим Бура. Гледајући измучено лице Бурино, имао је утисак као да посматра себе у неком огледалу. Уздицао се. Као да је у њему видео доказ и своје пропасти. Али одмах затим очи Драганове су сенуле, уста се разукла. Да је могао да се ослони на ноге, полетео би њему у загрљај.

Рус стаде испред Бура. — Је ли овај тај? — и показа руком на Драгана. — Јесте — једва чујно проговорно је Бура и обори очи.

Онда се обрати Драгану. — Познајеш ли га? — Познајем — и грозничаво погледа Буру, не би ли на његовом лицу прочитао мисли.

Агент се опет обрати Бури: — Реци сада све што знаш о њему. — Не знам ништа да кажем — муцао је Бура. — А раније си рекао, како је он учествовао у састављању летка. — Викну Рус и унесе му се у лице.

Ни један мускул на лицу Бурином није се померио. Био је укочен као мумија. Говорио је леденим гласом: — Написали сте без мога знања... Агенти су се ускомешали. Рус је цинкуо.

Одломак из романа „Смена генерација“ од Стевана Јаковљевића који доносимо у овом броју, највећим је делом предатна цензура изабачила из текста, те се сада први пут објављује. Подаци за описане догађаје узети су по аутентичним изјавама људи, који су били или сведочи тим догађајима, или су и сами били жртве окрутног режима. Драган Михајловић, једна од главних личности романа, ухашен је због своје напредне делатности. Овде је описано његово саслушање и мучење у Главњачи. Агент Рус, који се у тексту спомиње, је познати крволок белогардејац Никола Губаров.

— Шта кажеш?! Драган искористи прилику: — Како си могао рећи да сам састављао летак? — Нисам рекао! — Али његова глава се занесе под снажним ударцем пениса и он се поведе до врата.

— Воли то бубре — драо се Рус. Два агента ишчекали су Буру испод мишице и изавули из себе. — Сад ћеш и ти да признаш! — виклао је онај агент са црвеним носом. — Веауј га.

Агенти сколише Драгана. Везали су му руке позади лењем, онда оборила на под и за руке спојили податније ноге. — Дај мотку!

Испод ланца што везује руке и ноге подметнули су мотку и онда подигли тело. Драган је осетио ужасан бол у раменима, као да му неко чуна мишиће... Притисак у глави био је неподобљив и крв навре на очи, па као да скачу неке црвене искрице.

Мотку су ослонили између два стола и почели тући по табанима. Из груди Драганових излетео је неартикулсани крик и имао је утисак као да му секу комад по комад меса. А испод њега попор, страшно и мрачан. Више нема гласа, већ се чуло ништање осетљивости и несвести, крв је навирала у главу као бујица, пред очима му заигра немо клубе, што се нагло приближили и његова глава немощно клоу.

Када је отворио очи, Драган се зачуди отуда он лежи на поду. Видео је нечије ноге, које су изгледале огромне као телерафски стубови. Нишало се по челу. Глава му је била влажна, а свуда наоколо вода, па му се учини као да је запао у неку мочвару. Траго се и ослонио на руке. Тада је осетио страховити бол у ногама. Сетио се свега.

Двојица су га подухватили испод мишице и посидили на столицу. Са изразом ужаса на лицу посматрао је људе, који су га потегали на дезде из неких страних прича. И опет је угледао Руса. Био је ту агент са црвеним лицем, који је седео на столу и причао нешто несло Русу.

Аха! — узвикнуо је агент, када су Драгана поставили на столицу. Устао је држећи корбач у руци, пришао је Драгану и лупкајући га корбачем по рамену говорио је, као кад мајка прекорена непослушно дете: — Видиш... код нас нема шале. Нега, благо мени, одрешти ти твој језик и причај, да не би клинци имали посла.

После овога страних мучења, Драган је осетио презирање према онаком начину општења према њему. Обузела га је љутина и бес, па му дође да скочи агенту за очи, на макар га убили. Веровао је да му живот ипак остаде ништа не вреди. Погледао је мрко агента и стиснутих пениса, дрхтећи целим телом, говорио је:

— Ово је срамно што се ради са мном... Ја сам студент, интелектуалац, Зашто ме мучите?! — Не говори! — заурлао је агент и шчепао Драгана за косу, тресући његову главу лево и десно.

Уста Драганова била су отворена и из грла је излазило шпнштеи глас као кад ветар гучи кроз оголеде гране. Разрогаченим очигу гледао је агента и низ образе текле су му сузе. Умеао се и Рус.

— Чекај... остави га... Нека потпише само записник, па да га пустимо. Ето тако — он постави на сто лист хартије, где се налазио текст исписа на машини. Умочио је перо у мастионицу пружно Драгану. — Ево овде стави потпис, па си слободан.

Драган прелете очима преко записника и наведе му у очи пенисмом: — „Какву си литературу читао“ — одговор је гласно: „Илегалну, комунистичку“.

„Јеси ли учествовао на каквим састанцима“ — На другој страни писало је: „На илегалним где се говорило против постојећег поретка“.

— Хајде, потпишуј брже! — наређивао је нестрљиво шеф. — Господо, ја сам правник... Ја нити сам саслушан у овом смислу, нити сам овако одговарао... — Мајку ти твоју, знаш ли ти да си у нашим рукама — говорио је агент и удари га пенисмом по устима.

Драган се занео, онда раширио руке, не би ли се за што придржао и паде са столице. Газили су га ногама и ударили по раваним табанима. Згрчен на под обухватио је лице рукама, грчећи рамена и испуштао болно: „Ах“, при сваком удару. Онда су га дохватиле нечије снажне руке и ставиле на столицу. Руке Драганове су немощно висиле, глава је клоула, Обузело га је стање обамрлости, када већ није био свестан шта се све збива, нити шта траже од њега. Био је на последњој граници свести, када је тешко могао контролисати своје постушке и када су му они људи могли лако наметнути своју вољу. У овом стању отуђелости и равнодушности мисли су биле као неке искрице у бескрајној тами. Глава му се занела и он је опет пао на под.

— Добро, потпишете други пут. — рекао је осорно Рус. — Водите то бубре. — Обуци се — говорио је неко и гурну му његове ципеле.

Последњом искром свести је увиђао, како одавде треба што пре да се спасе, али је изгубио равнотежу и полетео на руке. Тешком муком се одигао на руке и сео на влажан под. Наклачећи ципеле на босе ноге осетио је бол. Али овај бол, као да га је повраћао свести. Наступило је, да су за сада завршена мучења, и ма колико бололо, требало је што пре ићи. Одупро се на колена покушавајући да се подигне. Али није имао снаге. Болови у ногама су га заносили и пао је поново на колена. Тада су га дохватили двојица. Осталајући се на врхове прстију вукао је ноге. Отворили су врата. Док су га вукали кроз ходник, чуо је иза решетки једних врата узвик чеубења. Сетио се тада, да је и он тако посматрао Вету. Згазго је целим табанима и јаукуио од бола.

— Немој да се претвараш — рекао му је један од агената и дрмнуо јаче.

Кључар је већ отворио врата. Агенти су гурнули Драгана и он је поребачио пао. Један је пришао и претећи прстом, говорио је:

— Ниси хтео да признаш... Али знај, многе смо бацили у Дунав... Размисли се — и тада су изишли...

Стеван Јаковљевић

